

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

VÍRA A VÝCHOVA V KŘESŤANSKÉ RODINĚ

Faith and education in a Christian family

Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Svobodová, Ph.D.

Autor práce: Jindřiška Matysová
Studijní obor: učitelství pro střední školy

Ročník: 8

2011

Diplomová práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucí diplomové práce paní PhDr. Zuzaně Svobodové, Ph.D, za cenné rady, připomínky a metodické vedení při zpracovávání tématu a též všem, kteří mě podporovali a povzbuzovali ve studiu.

OBSAH

Úvod.....	5
1. Pojmy, terminologie.....	6
1.1 Víra - předpoklad pro výchovu.....	10
1.1.1 Víra jako dar.....	11
1.2 Výchova - edukace.....	12
1.3 Manželství	
1.3.1 Manželství/Rozvod.....	16
1.3.2 Statistika.....	19
1.4 Rodina.....	20
1.4.1 Vztahy mezi rodiči a dětmi.....	20
1.4.2 Desatero.....	28
1.4.3 Chyby ve výchově.....	31
1.4.4 Působení okolností.....	33
1.4.5 Působení médií.....	36
1.4.6 Tradice.....	38
1.4.7 Rituály	41
1.4.8 Autorita.....	48
1.5 Mateřství.....	49
1.6 Otcovství.....	51
1.7 Shrnutí	55
2. Životní etapy	56
2.1 Období před	
dětmi.....	56
2.2 Očekávání příchodu dětí.....	57
2.3 Porod.....	58
2.4 Kojenecké období.....	60
2.5 Batolecí období.....	61
2.6 Předškolní věk.....	62
2.6.1 Návštěva mateřské školy.....	63
2.7 Mladší školní věk	65
2.7.1 Volba zájmových činností.....	67
2.8 Střední školní věk	
.....	68
2.8.1 Období puberty	69
2.9 Rozhodování o volbě povolání	71
2.10 Dospívání	72
Závěr	74
Seznam literatury	76
Abstrakt.....	78

Úvodem

Cílem mé práce je zkoumání a posuzování otázky víry a výchovy v křesťanské rodině, zda jedno předpokládá druhé. Úkolem je zhruba posoudit a sledovat víru a výchovu v křesťanské rodině z různých hledisek, a též zjistit z různorodých zdrojů v literatuře, co je v křesťanské rodině současné doby důležitější a závažnější, zda-li víra ve výchově, nebo výchova k víře.

Samozřejmě bych ráda zjistila, který z akcentů je výstižnější, který je důležitější, anebo zda a kdy je potřeba v rodině použít raději výchovné a kdy raději křesťanské prvky pro správnou funkci rodiny, a zda a kdy je potřeba, a které věci v určitých věkových stádiích upřednostnit oproti dalším.

Má osobní hypotéza nyní prozatím je, že ani jedno, tzn. ani výchovu a ani víru, jedno bez druhého v současné křesťanské rodině nelze plnohodnotně uplatňovat, aniž by jedno nebylo obsahově prodchnuto druhým, tedy: že kvalitní výchova není bez kvalitní, plnohodnotné a živé víry možná.

Věřící člověk nejen, že má naději, víru a lásku, ale také má dané díky Bohu i „mantinely“ k usnadnění života v podobě Božího Desatera. Zde už jen záleží na každém jednom samém jak jej dodržuje a hlavně: jak jej prožívá, žije srdcem a umí předávat dalším.

1. Pojmy, terminologie

Víra je :

Přesvědčení, postoj, zpravidla emočně silně podmíněné, o existenci a pravdivosti určitého jevu, který jednoznačnými a jasnými důkazy nelze potvrdit ani vyvrátit.

Předmětem víry je nejčastěji to, co přesahuje možnosti lidského poznání.

Víra je častá motivace lidské činnosti, a zároveň součástí hodnotové orientace.¹

Víra je pozitivní úkon v určité dobro, je-li to Bůh, pak nastoupí to, že mu začnu důvěřovat

*Na rozdíl od většiny jiných výroků, kde se užívá slovesa věřiti, se v Ab 2, 4 objevuje podstatné jméno **víra**. Toto slovo je v Kralické bibli obvykle překládáno českým věrnost nebo pravda. V obou případech jde o věrnost nebo hodnověrnost Boží. V Dt 32, 20 se jinou odvozeninou kořene mluví o spolehlivosti lidské. V Ž 85, 11-12 je obvykle překládáno jako pravda. Souvislost ukazuje, že jde o věrnost člověka pravdě Hospodinově, takže je zde překlad „víra“ dobře na místě. Přesto však nutno říci, že pojem víry není v SZ zdůrazňován. Není ještě souhrnným slovem, vyjadřujícím vztah člověka k Bohu.*

Nový Zákon – původní význam je důvěřovati, spoléhati; důvěra. Také však věrnost, spolehlivost. Později však znamenala také „být o něčem přesvědčen“, „přesvědčení“, v oslabeném smyslu „domnívati se, míti za to“, „domněnka“. Vedle toho podstatné jméno pistis někdy nabývá rozmanitých významů druhotných: ověření, záruka, zástava, rukojmí; slib, úmluva; hodnověrnost, důkaz, důkazový prostředek. Oba základní pojmy spolu ovšem souvisí: důvěřuji-li někomu osobně, jsem zpravidla přesvědčen o věcné správnosti jeho údajů.²

Dianetika - dřívější pojmenování pro scientologii; zastánci považují dianetiku za moderní vědu o duševním zdraví, za metodu zvyšování duševního potencionálu³

Dogmatismus – sociálně psychologická kategorie: kognitivní organizace úsudků ve formě víry a nevíry v realitu; tyto úsudky se soustřeďují kolem ústřední víry a tvoří základ intolerance vůči jinak smýšlejícím osobám⁴

Fanatizmus – nadměrné nekritické nadšení bez rozumové kontroly, oddanost určité víře, vyvolávající silné citové postoje, horlivou činnost⁵

Před ním je potřeba se vyvarovat, není to dobré pro rozvoj vztahů v rodině.

Kult – 1 – standardizovaný soubor úkonů, které určují kolektivní i individuální chování

2 – skupina lidí uctívající osobu, věc, zvíře nebo ideologii; na rozdíl od sekty nevzniká odštěpením od určité víry, filozofie, ideologie

¹ HARTL,P. Psychologický slovník, s. 671

² NOVOTNÝ, A. Biblický slovník, s. 1196

³ HARTL,P. Psychologický slovník, s. 112

⁴ Tamtéž, s. 119

⁵ Tamtéž, s. 159

3 – volná náboženská organizace s nesourodým soborem víry a rituálů; typickým prvkem je uctívání určitého jedince, který k sobě poutá onu víru a rituály; procesí, pokání, oběti, kropení obětní krví, věštby, kultická hudba, tanec a prostituce, kultická místa, okultní techniky⁶

New age – z angličtiny, nový věk, nová doba

1 – názorové, duchovní hnutí hlásající nástup nového věku, do něhož lidé mohou vstoupit cestou tolerance, široké ohleduplnosti, splýváním s přírodou apod., posilování svého vědomí meditacemi, jógou apod.; věří v převtělování, ve stěhování duší; v oblibě jsou talismany, kyvadélka, horoskopy; hnutí, počátek v 60. letech v USA, lavinovitě šíření i v Evropě v 80. i v 90. letech 20. století, ⁷ oživuje starověké ezoterní systémy a snaží se o spiritualizaci života, těžištěm je umění koncentrace, relaxace, odpoutání se od tíživých myšlenek, za pomoci meditativní hudby v kombinaci s přírodními zvuky, jako je zpěv ptáků či velryb, mořské vlny apod.;

základem symbolika přechodu ze znamení Ryb spojeného s křesťanstvím do znamení Vodnáře ve 3. tisíciletí, které by mělo přinést základní změnu postoje člověka ke světu, přírodě, Zemi a sobě samému, odmítání chápat člověka jako středobod světa;

sází se na rozvoj systémové biologie, transpersonální psychologie, holistické medicíny, hlubinné ekologie

2 – vytváření osobního náboženství na základě výběru či mechanického slučování všech možných pravd, aniž by byly rozumově přezkoumávány nebo z nich vytvářeny ideologie; tak vedle sebe existuje víra v létající talíře, buddhismus, kultura beatníků, hippies, makrobiotika, antropozofie, přesvědčení o posilujícím či očišťujícím účinku meditace, relaxace, autogenního tréninku, jógy apod. náboženství do-it-yourself⁸

Náboženství do-it-yourself z angličtiny, udělej si sám; termín užíván pro hnutí new age, pro možnost vybrat si a sestavit jakékoli vlastní náboženství jako stavebnici z nejrůznějších spirituálních pravd, prvků a víry⁹

Sekta – pojem není právně vymezen

1. původně název pro každé náboženství

2. později náboženská skupina vydělená z hlavního církevního proudu, přičemž hlavními nástroji boje proti nim byly exkomunikace a inkvizice

3. od poloviny 20. století skupina vydělená z určitého celku, často ztotožňována s kultem; k hlavním znakům sekty patří: přísná pravidla vynucovaná sankcemi, absolutní autorita vůdce, mocenská struktura, podřízenost učení sekty, uzavřenost vůči nezasvěceným, omezená komunikace se světem mimo

⁶ Tamtéž, s. 281

⁸ HARTL, P. Psychologický slovník, s. 356

⁹ Tamtéž, s. 338

sektu, absence humoru, poslušnost až fanatizmus členů, výlučnost a určité učení ideologické, politické nebo náboženské; ke kultovním a rituálním účelům někdy užíván sex, , příslušnost k sektě lze označit mnohdy jako únik ze složitého světa do pohodlné situace, kdy člověk nemusí nic rozhodovat, vše je za něj zorganizováno, členové vedou obvykle pospolitý život, jsou spojeni vědomím určité výlučnosti, náboženskou či filozofickou vírou v určitou ideu, často radikálního charakteru, odlišného od učení či náboženství oficiálního; odmítají domácí kulturu a odklánějí se od společenských konvencí ke zcela odlišnému pojetí toho, co je skutečné, možné a morální;

hlavním znakem je uzavřenost, sekta je držitelkou určité „pravdy“, svět kolem je nepřátelský; vede ke vzdání se vlastní vůle ve prospěch vedoucího guru, k výměně vlastního ega za jeho; zejména v těchto společenstvích se hovoří o konci světa a o příchodu nového věku; soudobý rozmach sekt souvisí s pádem velkých ideologií; v USA odhadovaná existence několika tisíc sekt, v České republice (1997) asi šedesát;

k nejznámějším sektám patří:

mormoni (1830), adventisté (1834), svědkové jehovovi (1872),

letniční sekty, kataři, valdenští, táborité, adamité, charizmatická hnutí, moonisté, haré kršna, new age, církve sjednocení, boží děti, scientologická církev, aj.¹⁰

Významy slova sekta (sektale=odtáhnout)

- *Tento pojem původně označuje náboženskou nebo politickou skupinu, která se odpojila od větší, zavedené skupiny. Takové sekty mohou mít s původní skupinou společné části zásad, víry a praktik, ale odlišují se doktrínou, která vedla k jejich oddělení. Chápeme-li sektu takto, můžeme říci, že každé současné náboženství i každé filozofické hnutí začínalo jako sekta.*

- *Z pohledu tradičních křesťanských církví (např. katolické a ortodoxní) bývá výrazem sekta označena skupina, která odmítá hlavní směr křesťanství.*
- *Náboženská, politická apod. skupina, ve které převládají sklony jako autoritářství, uzavřenost, fanatizmus, nesnášenlivost nebo selekce informací.*
- *V mediální praxi se tak označuje náboženská skupina, která poškozuje své členy případně má protispolečenský charakter; často se v ní vyskytují vražedné či sebevražedné sklony.¹¹*

U mladých lidí z narušených rodin bývá veliká pravděpodobnost, že jistotu a zázemí, které doma postrádají, budou hledat v takové skupině, která jim jen na okamžik nabídne vše, co doma marně hledají.

Tolerance *postoj snášenlivosti k chování, přesvědčení, víře a postojům druhých lidí¹²*

¹⁰ HARTL, P. Psychologický slovník, s. 527

¹¹ (online databáze VOJTÍŠEK, Z.) <http://cs.wikipedia.org/wiki/Sekta>/V.C3.BDZnamy_slova_sekta

¹² HARTL, P. Psychologický slovník, s. 623

V životě křesťana je tolerance jednou z důležitých vlastností, kterým se lze pravidelným tréninkem naučit. Nevyplývá z toho, že si křesťan nechá od ostatních líbit všechno, ale musí se umět nad určité nátlaky, poznámky okolí, povznést. Tuto sílu mu dá modlitba skrze Ducha svatého.

1.1 Víra předpoklad pro výchovu

Víra v souvislosti nástrah a vlivů dnešního světa se zdá být dosti jedinečným a ojedinělým jevem, vlivem, zájmem jen malé skupiny lidí. Ze všech stran vnímáme a samozřejmě

na nás také dopadají různé vlivy; moci, peněz, frustrace, úplatky, politikaření, sexu, týrání, obtěžování, zasahování do osobních práv jedinců, útok na city a pocity každého z nás. Není člověk, aby se nesetkal dnes také s problémy spojenými s nástupem do zaměstnání, i tady jsou vlivy jako nabídky úplatků, donášení, osočování, nactiutrhání, pomluvy jakoby

na denním pořádku. Může dnešní člověk – křesťan v dnešním chaotickém, bezcitném a uspěchaném světě obstát? Ano, lehce se nám odpovídá: ‚bud’ tolerantní a věř a budeš spasen.‘

*Nevedeme svůj boj proti lidským nepřátelům, ale proti mocnostem, silám a všemu, co ovládá tento věk tmy, proti nadzemským duchům zla.*¹³

Domnívám se, že z tohoto okolního neuspořádaného chaosu nám vyplývá, že víra je nezbytným předpokladem pro správnou výchovu. Ovlivňují nás naše vrozené geny, naučené znalosti a dovednosti z rodiny, ze školy, z dalších kolektivů, kroužků, ovlivňují nás rodiče, lidé, přátelé, příbuzní, kolemjdoucí, vychovatelé a učitelé. Od malička se snažíme napodobovat své rodiče, své sourozence, prarodiče, své vzory, idoly. Ano, to je správné, ale je těžké od útlého věku posoudit, zda jsou tyto vzory správné a pro nás přínosné a vhodné.

Ne, k tomu potřebujeme svůj velký vzor a tím nemůže být nikdo jiný než Bůh v Ježíši Kristu. Ano ten, který se za nás obětoval na kříži, žil lidským životem, připravil nám cestu, ukázal nám, jak se máme chovat k dětem, lidem, starým, opuštěným, vdovám i celníkům, hříšníkům, jak nastavit druhou tvář, jak podat pomocnou ruku.

*Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.*¹⁴

Víra je zde poukázána jako jediný a nejdůležitější smysl našeho života, abychom věděli kam a za kým jdeme ke spasení a k životu věčnému. Ano, existuje totiž jedna jediná cesta, která vede do nebe, a to skrze Pána Ježíše Krista.

On sám o sobě říká: „ Já jsem ta cesta, pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne.“¹⁵

¹³ Ef 6, 12

¹⁴ J 3, 16

¹⁵ J 14, 6

1.1.1 Víra jako dar

Musíme si uvědomit také, že v dnešní uspěchané době musíme víru vnímat také především jako dar, který když umíme bezezbytku, bez předsudků a bezelstně přijmout, je přínosem nejenom pro jedince, ale i pro jeho okolí, popřípadě pro jeho rodinu. Víru je nutno rozvíjet – pravidelným čtením Písma, návštěvou společenství církve; pěstovat a chránit – žít svědomitě dle Desatera; nezhazovat dary – talent, nadání, třeba k hudbě, které nám byly vloženy „do vínku“ už při našem narození. Nejenom biologickému, ale též zde mluvíme o znovunarození křtem.

"Ježíš odpověděl: 'Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího.'"¹⁶

Patří sem hlavně osobitý přístup a citlivý osobní vztah k Bohu, modlitba, četba Písma svatého, meditace, skromnost, trpělivost, láska a naděje a mnoho dalších a dalších věcí, potřebných k živému životu. Můžeme namítnout, že pro samý spěch a kvap dnešního života nemáme na toto všechno čas. Školka, škola, kroužky, práce, zaměstnání, rodina, společnost, kolektivy, atd. Každý z nás má 24 hodin denně a je jen na nás, čemu a komu je rozdělíme a dáme. Bůh nám dal rozum, takže my jsme povinni ho používat správně a rozvážně tak, aby to bylo smysluplné a nemuseli jsme si na konci života a cesty říkat, proč jenom jsem jen toto neudělal, když jsem byl mladý a plný života a síly.

Vy jste sůl země; jestliže však sůl pozbude chuti, čím bude osolena? K ničemu již není, než aby se vyhodila ven a lidé po ní šlapali.

Vy jste světlo světa. Nemůže zůstat skryto město ležící na hoře. A když rozsvítí lampu, nestaví ji pod nádobu, ale na svícen; a svítí všem v domě. Tak ať svítí vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a vzdali slávu vašemu Otci v nebesích.¹⁷

¹⁶ J 3, 5

¹⁷ Mt 5, 14

1.2 Výchova - edukace

Výchova je: podle Friedricha Frobela – příklad a láska.¹⁸

Dle mého soudu je potřeba vychovávat také především vlastním příkladem a silou lásky. Dítě je velice tvárný a přizpůsobivý materiál jen po určitou dobu, než si uvědomí své vlastní „já“, a které začne brzy prosazovat. Myslím si, že nejvíce příkladů a podnětů dítě dostává a získává od rodičů v prvních letech života. My, rodiče, zde jsme celoživotním příkladem pro své děti – v komunikaci, vyjadřování, chování, názorech.

Výchova (*education, nurture, upbringing*) - *záměrné, více či méně systematické rozvíjení citových a rozumových schopností člověka, utváření jeho postojů, způsobů chování, v souladu s cíli dané skupiny, kultury, apod.¹⁹*

Rozlišujeme různé druhy výchovy. Jak rozpoznáme, že zrovna vychováváme afirmativně nebo autoritou. Je namístě se zamýšlet a zkoumat všechny možné druhy a postupy, v nejasných otázkách se nebát informovat od zkušenějších lidí, pedagogů, vychovatelů, či lékařů. Lze též při závažných komplikacích vyhledat pomoc pedagogicko-psychologickou poradnu. Dnes nejsou zdraví lidé. To je nemožné. V každé rodině, v každé společnosti se nachází výjimky jak na straně výsledků správné výchovy, tak i na stránce protilehlé. Není žádná ostuda pro moderní rodiče, že nevědí, jak se v dané či výjimečné situaci zachovat vůči svému dítěti nebo vůči okolí a je nutností hledat pomoc u lidí či u Boha.

Výchova afirmativní (*affirmative education*) - *výchova kladoucí důraz na předávání určité sumy znalostí jako počátek výchovy.*

Výchova autoritářská (*authoritarian education*) – *výchova, kterou uplatňují panovační rodiče, projevuje se náročností, kontrolami, prosazováním požadavků, bez vřelosti a obousměrné komunikace, oceňována je poslušnost, úcta k autoritě, práci, tradici, pořádkumilovnost;*

takto vychovávané děti jsou: odpovědné, průměrně schopné, postrádají spontaneitu, nepřilíší společenské, bez silnější výkonové motivace.

Výchova autoritou (*authoritative education*) *výchova uplatňovaná rodiči, kteří mají autoritu, jejich výchova se projevuje častými kontrolami, vyžadováním úkolů a výkonů, které odpovídají věku a schopnostem, což je provázeno vřelostí, péčí a oboustrannou komunikací;*

takto vychovávané děti jsou: nezávislé, sebe-prosazující, přátelské k vrstevníkům ochotné ke spolupráci, intelektuálně a sociálně úspěšné, mají potěšení ze života a dobrou výkonovou motivaci.

Výchova neafirmativní (*nonaffirmative education*) – *typ výchovy, která vede vychovávaného k samostatnému myšlení a konání, k jeho vlastnímu uskutečňování.²⁰*

¹⁸ Myšlenky moudrých, O výchově, s. 125

¹⁹ HARTL, P. Psychologický slovník, s. 680

²⁰ Tamtéž, s. 680

Výchova prožitkem (*experience/adventure education*) – výchova dobrodružstvím; výchova uskutečňovaná prostřednictvím programů spojených s fyzicky náročnou činností a určitou mírou rizika;

cílem je zvýšit připravenost a odolnost dítěte na každodenní životní stresy a traumatizující životní události, prožívat je sám i skupinově;

jde například o každodenní situace, jako ztráta cesty, dokladů, klíčů aj., strukturované hry, výpravy do obtížně přístupného terénu, trénink přežívání v přírodě, náročné vodácké akce, ale také například simulovaná slepota, chování při živelných katastrofách;

umožňuje rozvoj sebepojetí, sociálních vztahů a vztahů k životnímu prostředí; proto kromě fyzického výkonu zahrnují obvykle sebereflexi, reflexi sociální interakce a pozorování prostředí;

stručně řečeno to, co dělal a dodnes dělá skauting.

Výchova senzorická (*sensory education*) – výchova, která zdůrazňuje rozvoj především smyslového vnímání, nejčastěji v raném věku a v dětství (*alternativní školy, školy waldorfské, činné aj.*).

Výchova shovívavá (*tolerant/benevolent education*) – výchova projevující se citlivostí, zaměřeností na dítě, na dítě však neklade vysoké požadavky;

takto vychovávané děti jsou: nezralé ale živé, většinou v dobré náladě, impulzivní, málo samostatné a málo odpovědné.

Výchova zanedbávající (*neglecting education*) – výchova projevující se zaměřeností rodičů více na sebe než na dítě, dítěti jsou zajištěny základní potřeby, ale rodiče nevědí, co děti dělají, kde a s kým jsou, co je zajímá či trápí, nestarají se o jejich názory;

takto vychovávané děti mívají potíže se soustředěním, jsou náladové, utrácivé, impulzivní, jejich výkonová motivace je mizivá, mají sklon k závislostem, minimální frustrační toleranci, nemají žádné dlouhodobé cíle;

v případě rodičů zcela netečných a citově lhostejných s naprostým nezájmem o děti projevují děti citové poruchy a poruchy ve všech oblastech psychiky již ve věku dvou let, přičemž poškození těchto dětí je daleko větší než poškození dětí fyzicky týraných (= subdeprivace)

*Dalším důležitým pojmem v tématu výchovy je **vychovatelnost** (*educability*)*

je tzv. hranice výchovy, která je možná ještě u IQ v rozmezí 50-60, níže se mluví pouze o nácviku, např. hygienickém (= oligofrenie).²¹

Důležitou součástí výchovy je určitý směr a postoj k dané věci, tímto pojmem zde rozumíme vychovatelnost. Každý rodič má možnost si zvolit svůj směr. Není třeba říkat, jak je tato otázka diskutabilní. Rodiče jsou zde dva, ale na směr a postoj ve výchově tu musejí vystupovat jako jeden člověk. Výchova vlastního či svěřeného, adoptovaného dítěte, probíhá vždy jinak. Vlastní dítě vlastně vrůstá do naší vlastní rodiny, učí se rozpoznávat, dle vztahů, postojů, prožitků a zážitků zkušeností, vžívá se a sžívá se s danou konkrétní rodinou, roste na základě viděných a zažitých zkušeností.

²¹ HARTL, P. Psychologický slovník, s. 680-681

U adoptovaného dítěte musíme brát ohledy na jeho předchozí zkušenost (i špatnou) a hlavně věkovou hranici. Každý věk je specifický a s sebou přináší své obtíže a nároky. My se zde zabýváme výchovou vlastního dítěte, které je naší součástí, naším potomkem, vlastně takovým malým naším překopírovaným obrázkem, naší jakoby kopií v menším provedení.

Děti, poslouchejte své rodiče, protože to je spravedlivé před Bohem. 'Cti otce svého i matku svou', je přece jediné přikázání, které má zaslíbení: 'aby se ti dobře vedlo a abys byl dlouho živ na zemi'. Otcové, nedrážděte své děti ke vzdoru, ale vychovávejte je v kázni a napomenutích našeho Pána.²²

Na výchově se podílí především oba dva rodiče a měli by i stejnou mírou. Je potřeba studovat příslušné knihy, hovořit spolu o všech problémech a sjednocovat se na dalším výchovném postupu. V rodinách, kde nejsou rodiče jednotní ve svých názorech, kde na sebe dokonce před dětmi křičí, tak tam se nežije křesťansky.

Základem výchovy je příklad dospělých. *Dítě, jako každé mládě, je vybaveno vysoce vyvinutou schopností napodobovat. Jaký jsi ty, tatínku, takový bude tvůj synek. Ty jsi ovšem křesťanský otec, kterému je dovoleno nahlédnout do svých chyb. Rychle tedy zabojuj a staň se co nejlepším příkladem pro celou rodinu. Výchova je vaše druhá vysoká škola. Diplom na světové univerzitě. Výchova dalšího člověka je nejzávažnější a také nejtěžší úkol, který vám rodičům Bůh svěřil. Co se člověku poměrně snadno podaří docílit u cizích dětí, jen těžce dobývá z vlastních.*

Dítě přicházející na svět můžeme připodobnit k široce rozevřené křišťálové číši. Co nalijete, z toho časem ochutnáte. Pokud nenalijete vy, nalije druhý. Satan je stále připraven uchvátit, co uchvátit lze a poloprázdné dětské duše dolévá mistrně. Dítě na výchovu čeká, potřebuje ji a vy dva rodiče nesplníte životní poslání, jestliže vložíte výchovu do jiných rukou. Nikdy neříkejte: „Však on ho život naučí a otluče.“

To byste přece nepřáli svému dítěti! Zřejmě netušíte, jak je otloukání životem tvrdé a bolestivé, jinak byste raději nasadili všechny síly, aby vaše dítě vešlo do života vychované.

I tak mu život ušetří ještě mnoho tvrdých lekcí.

Kdy začít s výchovou? *První den po narození. Na výchově je nejdůležitější láska. Nikoli však opičí láska, která povoluje rozmarům dítěte, nýbrž láska pevná a důsledná. Vaše dítě by mělo od prvních dnů žít v určitém denním režimu. Vše, co je dobré, vzniká z řádu. Podívejme se na přírodu! Je to dokonalé uspořádání. Podívejte se, jak vychovává mláďata nemá tvář. V naprostém, nikdy se neuchylujícím řádu.*

„Všechno ať se děje slušně a spořádaně.“ (1.Kor 14,40)

Výchova je záležitost velmi odpovědná a těžká, protože každé dítě je jiné, každé originál a co u jednoho zabírá skvěle, u druhého vůbec nemusí platit. V každém

²² Ef 6, 1-4

případě však začínáme od poslušnosti, protože bez poslušnosti nelze žít. Cvičit dítě v poslušnosti můžeme pouze důsledností a řádem. Dětem do tří let nemá smysl zdůvodňovat výchovné zásahy. Nemůžete dobře vychovat dítě, pokud vydáváte rozkazy, třeba i přísné, ale sami se přitom smějete a rozkazu nevěříte. V málokteré činnosti je souhra nitra, gesta i slova tak důležitá jako ve výchově. Vaše dítě je v jistém smyslu citlivější než vy. Ono to pozná, stojíte-li za svým příkazem, za svou láskou i za odpuštěním.²³

Zde autorka poukazuje na důležitou sílu lásky ve výchově, na vzory, příklady a návrhy, jak dobře dítě provázet životem. Souhlasím s tímto názorem, že výchova začíná hned prvním okamžikem, kdy dítě přijde na svět a celý život mají rodiče na to, abychom mu předali vše, co potřebuje získat k osamostatnění a dobrému startu do svého „dospělého“ života. Je jen na nás rodičích samotných jakým příkladem a vzorem dítěti budeme. Důležitým aspektem ve výchově je samozřejmě čistá a nezištná láska.

²³ FRYDRYCHOVÁ, M. Malá škola lásky, s. 102-104

1.3 Manželství

1.3.1 Manželství / Rozvod

Spojením muže a ženy ve fyzické, duchovní, duševní a společenské rovině vzniká manželství. Není to jev neobvyklý, ale dá se říci, že v dnešní době spíše ojedinělý. Přátelé, někdy i snoubenci spolu žijí „na zkoušku“. Nejsou ničím vázáni, za nikoho zodpovědní, mají svou svobodu, prostor a pokoj. Takže když se někdy, třeba i kvůli nějaké maličkosti, nepohodnou, stane se, že se bez jakýchkoliv výčitek a snah o záchranu, rozcházejí, i když doposud bylo vše v pořádku. Neuvědomují si, že pro nás je manželství již při myšlence společného soužití, nejenom fyzického a sexuálního kontaktu, tak důležité. Kde se stala ta chyba, že si manželství nevážíme, neceníme a nectíme jej jako nejvyššího možného společenství. Podle mého soudu za to může hektický životní styl a naše vlastní pohodlí.

Když Ježíš dokončil tato slova, odebral se z Galileje do krajin judských za Jordán. Velké zástupy šly za ním, a on je uzdravil. Tu k němu přišli farizejové a pokoušeli ho. „Je dovoleno propustit manželku z jakékoli příčiny?“ Odpověděl jim: „Nečetli jste, že Stvořitel od počátku ‘muže a ženu učinil je’? A řekl: „Proto opustí muž otce i matku a připojí se k své manželce, a budou ti dva jedno tělo‘; takže již nejsou dva, ale jeden. A proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ Namítnou mu: „Proč tedy Mojžíš ustanovil, že muž smí propustit svou manželku tím, že jí dá rozlukový lístek?“ Odpoví jim: „Pro tvrdost vašeho srdce vám Mojžíš dovolil propustit manželku. Od počátku to však nebylo. Pravím vám, kdy propustí svou manželku z jiného důvodu než pro smilstvo a vezme si jinou, cizoloží.“ Učedníci mu řekli: „Jestliže je to s mužem a ženou takové, pak je lépe se neženit.“ On jim odpověděl: „Ne všichni pochopí to slovo, jen ti, kterým je to dáno. Někteří nežijí v manželství, protože jsou k tomu od narození nezpůsobilí; jiní nežijí v manželství, protože je nezpůsobilými učinili lidé; a někteří nežijí v manželství, protože se ho zřekli pro království nebeské. Kdo to může pochopit, pochop.“²⁴

Ježíš zde kritizuje už v dřívější době lidskou nepřístupnost a nevěli se domluvit, třeba i v důležité otázce rozluky – rozvodu, mnoho lidí si chce i dnes za každou cenu prosadit svou vůli, bez ohledu na to, co je pro ně samotné i společnost dobré. Hřích je naším společným břemenem, které nás tíží po dlouhou dobu, než procitneme. Tady se ukazuje, že vysvětlit určitý postoj na příkladu v dané době, je obsahem sdělení, vzorem i poselstvím pro další generace manželů.

Ježíš připomíná původní plán Boží ve stvoření. Ví sice o tvrdosti lidského srdce, která se staví do cesty uskutečnění Boží stvořitelské vůle. Avšak nyní, kdy tu s ním nastává nové stvoření, přichází opět k uplatnění Boží plán s prvním stvořením; skrze něj je také opět možné jej žít. Tak není Ježíšův zákaz rozvodu manželství

²⁴ Mt 19, 1-12

nějaký vnější, jen těžko realizovatelný zákon, ale výraz Nové smlouvy, v milosti darované nové možnosti uskutečnit nejhlubší smysl řádu stvoření a vykoupení – život z lásky a věrnosti. Tak můžeme souhrnem říci: manželství patří podle Ježíšova hlásání stejně jak řádu stvoření, tak k řádu spásy.

Již apoštol Pavel napomíná k vstupu do manželství „v Kristu“ (1 K 7,39). Manželství je tak zahrnuto do křtem vytvořeného nového bytí v Kristu. Proto je manželství a rodina v novozákonních domácích tabulkách místem zvláštního křesťanského osvědčení. Praktické chování muže a ženy se má orientovat podle lásky, věrnosti, odevzdanosti a poslušnosti Ježíše Krista (srov. Ko 3,18-19; 1 P 3,1-7; 1 Tm 2,8-15; Tt 2,1-6). Nejdůležitější domácí tabulka pro tuto souvislost se nachází v listě Efezským, zde je svazek mezi mužem a ženou v manželství popisován jako obraz svazku mezi Kristem a církví.

„V poddanosti Kristu se podřizujte jedni druhým; ženy svým mužům jako Pánu...

Muži, milujte své ženy, jako si Kristus zamiloval církev a sám se za ni obětoval...

Proto opustí muž otce i matku a připojí se ke své manželce a budou ti dva jedno tělo.

*Je to velké tajemství, které vztahují na Krista a církev.“
(Ef 5,21-22.25.31)²⁵*

Myslím si, že manželé, kteří stejně smýšlejí ve víře, společně se modlí, žijí „společným a duchovním“ životem, se nemůžou dostat ani v krizovém období před tento problém rozvodu, zatěžujícím tak dnešní dobu a populaci.

Takový nezájem o svatby, k jakému jsme se dopracovali, tu byl podle statistiků naposledy za první světové války. V čem je situace podobná?

Samozřejmě v ničem. Tenkrát se mladí brát nemohli (potencionální ženiši se nacházeli v zákopech), nyní se jim do manželství nechce. Za úbytkem sňatků je třeba vidět změnu životních priorit. Než se na někoho vázat, volí hodně lidí raději vztahy nezávazné.

Do manželství nejsou lidé nuceni konvencemi, brát se není výhodné ekonomicky a papír z radnice není žádnou pojistkou, že vztah vydrží. Polovina manželství je rozvedena a v průměru spolu manželé vydrží pouze 12 let.

Co se stalo? Ideálem dneška je volnost. Proč na sebe brát závazky a odpovědnost, když svět nabízí spoustu zábavy, rozptýlení, když lze budovat osobní kariéru a vydělávat i utrácet sám za sebe? Jsou jistě i případy, kdy mladí svatbu odkládají na dobu, kdy budou ekonomicky zajištěni, anebo si myslí, že oficiální ano by jejich vztahu neprospělo. Většinou ale za neochotou založit rodinu stojí obyčejná vypočítavost, nechť se dělit a neschopnost milovat.

Že zaniká klasická rodina, ale určitě není dobrá věc. Doplácejí na to především děti, které jsou absencí rodinného zázemí deformovány na celý život. Se zánikem tradiční rodiny ale rovněž zaniká i tradiční mezigenerační solidarita.

²⁵ Vyznání víry církve, s. 286-287

S rozháranými rodinnými poměry jde ruku v ruce mravní a morální bída, lhostejnost a hrubost. Egoizmus vítězí nad vzájemností, přibývá lidí vyloučených, osamělých a jejich vyloučenost a osamělost se prohlubuje. Svateb ubývá, protože ochoty žít pro druhé, pro někoho se obětovat, sdílet s druhým dobré i zlé. Společnost vyznávající egoizmus není svobodná. Je vadná.²⁶

Dle mého soudu má autor pravdu v tom, že kritizuje postoje a chování většiny mladých dnešní společnosti. Dnes se velmi málo mladých stává zodpovědnými před narozením svých dětí tím nejdůležitějším aspektem spořádaného rodinného života a to vstupem do manželství.

Možná tu vyvstává ještě další polemika nad tím, zda je manželství, sňatek pro správnou rodinu tak správný a důležitý akt. Pro křesťanskou rodinu je to jeden z nejdůležitějších postojů pro správné pochopení víry, lásky a naděje. U katolíků je manželství zahrnuto do sedmi svátostí a postaveno na stejnou úroveň důležitosti vedle křtu, biřmování, eucharistie, pokání, pomazání nemocných a svátosti svěcení.

Manželství a rodina patří k nejvzácnějším statkům lidstva. Jsou základní buňkou lidského společenství.

Křesťanské chápání manželství a rodiny je v základech stanoveno již v řádu stvoření. Bůh, který člověka povolal k bytí z lásky, jej současně povolal k lásce. Člověk je utvořen podle obrazu a podoby Boha, který je sám láska. Láska je proto základní a přirozené povolání každého člověka. Žádný člověk nemůže žít bez lásky. „Láska zahrnuje také lidské tělo a tělo má účast na duchovní lásce... V důsledku toho sexualita, při níž se muž a žena navzájem darují úkonem, který je vlastní a vyhrazený manželům, naprosto není něco čistě biologického, ale týká se nejnuitnějšího jádra lidské osoby jako takové“ (FC 11). Láska mezi mužem a ženou patří tedy k podobnosti člověka k Bohu; je podobenstvím bezpodmínečné a definitivní Boží lásky ke každému člověku. Proto právě zde pro ni platí úsudek: „je (to) velmi dobré“ (Gn 1,31)²⁷

Ani dnes nepochybujeme o tom, že je manželství a rodina prvořadým a jedním z nejdůležitějších prvků každé společnosti. Je škoda, že se její významný podíl vytrácí a státní správa nepřikládá tomuto neúspěchu žádný důraz. Manželství, které trvá, je spokojené a funkční, odvádí pečlivou práci nejenom formou výkonů v zaměstnání při tvorbě hrubého národního produktu, protože potřebuje zajistit svým dětem dobré rodinné zázemí a zajistit všem dostatek materiálních potřeb. Manželství, které je funkční, je dobrým vzorem a příkladem pro své potomky, kteří si z tohoto odnáší vzory pro svoji rodinu a v dospělosti pak nemají problémy se zařazením ve společnosti.

Křesťanské manželství je o to větším přínosem, neboť má jistotu v požehnání, které přichází od Boha.

²⁶ HOFFMAN, I. Deník, denní tisk, 04/03/2011, s. 3

²⁷ Vyznání víry církve, s. 286-287

1.3.2 Statistika

Muži a ženy v Česku stále méně stojí o tradiční manželství. Menší zájem o svatbu než nyní byl jen za první světové války. Uzavírá se tak s výjimkou let 1915 až 1917 nejméně sňatků od doby, kdy Češi a Češky do občanských svazků vstupují. Poprvé si své ano na radnici řekli v roce 1871.

Mnohým párům, které se teď pro společnou cestu životem „s papírem“ rozhodnou, navíc soužití nevydrží. Rozvádí se skoro polovina manželství. Vyplyvá to z údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ).

I když muži a ženy v Česku o manželství příliš nestojí, neznamená to, že nechtějí žít spolu. Mnoho z nich se obejde bez svatby, a to i když mají spolu potomky. Česká společnost tak prochází podobnými změnami jako vyspělé západní země, jen zhruba o tři desetiletí později. Tam se první takové náznaky objevily už v polovině 60. let. Do Česka přišly až po pádu komunismu.

S nabytí svobodou se tedy měnila také podoba partnerského soužití a doby, kdy se Češi a Češky na radnici hrnuli, dávno minuly. Rekordní počet svateb se odehrál v roce 1973. Do manželství tehdy vstoupilo téměř 100 000 dvojic. Jedním z důvodů bylo i normalizační utužení socialismu a uzavřené hranice, míní demografové.

Možností cestování a vyžití ubylo, takže se lidé soustředili na rodinný život.

Roli mohly sehrát také výhodné novomanželské půjčky.

Když už se Češky a Češi pro svatbu dnes rozhodnou, odkládají ji do pozdějšího věku. Společný život odsouvají kvůli možnosti studia, cestování či budování kariéry.

Od počátku 60. do konce 80. let minulého století se ženy poprvé vdávaly v průměru v 21 letech a několika měsících. Jejich vyvolení byli o tři roky starší.

Po sametové revoluci začal průměrný věk při prvním sňatku rapidně narůstat.

V polovině 90. let muži vstupovali do manželství v průměru ve 26 letech, ženy skoro ve 24 letech. Na přelomu tisíciletí bylo ženichům skoro 29 let a nevěstám přes 26 let. V roce 2009 muži poprvé řekli své „ano“ ve 32 a ženy ve více než 29 letech. Nejenom, že se obyvatelé Česka nehrnou do svatby, ale v manželství nakonec mnoho z nich nevydrží. Zatímco před 90 lety připadly na stovku sňatků ani ne tři rozvody, na konci první republiky to bylo už kolem sedmi rozvodů, v polovině minulého století 12 a v roce 1989 už skoro 39 rozvodů.

Podle odborníků se už za první republiky rozvodovost v českých zemích považovala za vysokou. Rozpadlých manželství začalo výrazně přibývat v polovině 60. let. Tehdy se totiž změnila zákony a rozvod byl snadnější.

Dnes se jich rozpadá zhruba 47 procent, tedy téměř každé druhé. Podle demografů spolu manželé vydrží v průměru kolem 12 let.²⁸

Je smutné, jak se naše společnost ochuzuje o krásný svatební akt. Čísla, které nám autor poskytuje jsou doslova alarmující. Rozvodů bude postupem času skoro stejně jako svateb, pokud budou čísla opět narůstat, dětí bude méně, což pro naši společnost není vůbec dobrou vizitkou.

²⁸ HOFFMAN, I. Deník, denní tisk, 04/03/2011, s. 3

1.4 Rodina

Rodina jsou docela určití a nezastupitelní lidé: muž a žena a jejich děti. Každý z nich má svou výraznou podobu a charakter. Odlišuje je jejich tělesný stav i jejich povaha, zvyky a záliby.

K rodině patří a dává jí ráz i společný domov. Předměty, které jsou naším rodinným majetkem, jsou námi nějak poznamenány a svědčí o nás, našich potřebách a zálibách i o našem vkusu. Zároveň domov a vše, co k němu patří, určuje podobu rodiny. Jinak vypadá ve stísněném a nezdravém domově než v prostranném a slunném bytě, jinak v rušném městě než na venkově.²⁹

Rodina je pro dítě a jeho výchovu zjednodušeným modelem světa.

Správná rodina poskytuje dítěti vhodné podněty, stará se a učí dítě od malička všemu, co potřebuje správný člověk vidět, vědět, slyšet, cítit, vnímat, atd.

Neopomeneme, že rodiče – potažmo rodina dítě od malička podporuje, ve vývoji a vývinu

k dobrému, kvalitnímu, plnohodnotnému životu, a poskytuje bezpečí, chrání ho, dává dítěti pocit bezpečí, a také samozřejmě zprostředkovává sebe pojetí, postoje dítěte ať už pozitivní či negativní.

1.4.1 Vztahy mezi rodiči a dětmi.

Samozřejmě základním kamenem každé společnosti je rodina. Základem rodiny je manželství. Význam rodiny hraje v současné společnosti tu nejnáročnější a nejdůležitější funkci, neboť v každé společnosti musíme brát ohled především na její praktičnost, účelnost a funkčnost, jedinečnost, stabilitu rodiny, na určité tradice, znalosti, podmínky, postavení ženy či otce v rodině i ve společnosti, atd. A podle toho, zda je zde funkční rodina, poznáme, zda ta daná společnost funguje a pracuje na své stabilitě, rozvoji, rozkvětu a růstu.

V poslední době se v celém světě stále více soustřeďuje pozornost vážných jednotlivců i odpovědných činitelů z různých oborů na rodinu. Převážně ze dvou důvodů. Jednak z oživeného vědomí, že rodina má mnohem větší význam pro úroveň a zdraví společnosti, než se ještě do nedávna předpokládalo.

Jednak z pozorování, že v mnohých rodinách není něco v pořádku, když se tolik manželství rozpadá a když často i existující manželství mají nedobry vliv na mládež, která z nich vychází.³⁰

Od dávných dob je rodina pro každého jednotlivého jedince tím prvním společenstvím, které poznává. Pro malé dítě je to základem vesmíru. Pokud je rodina funkční, tak zde má dítě vše, co potřebuje. Matku i otce. Život i radost. Vzory i kamarády. Lásku i pochopení. Pomoc i rady. Ideály i opory. Pokud nefunguje, nebo něco či někdo v rodině chybí, tak dítě podvědomě poznává v životě, ať už pudově nebo citově, nějakou újmu, nějaký nedostatek. Někdy ani za celý život nezjistí, co mu zde vlastně chybělo, ale už tím je jeho životní rovnováha, harmonie těla i ducha, narušena.

²⁹ Tamtéž, s. 7

³⁰ ŠOLTÉZ, Š. Kristus a rodina, s. 7

Nejvýznačnějším znakem rodiny, které ji odlišuje od jiných společenství, je, že její členové spolu prožívají nejzákladnější a nejintimnější životní události. V povolání nás také pojí společná práce, starosti a mrzutosti, které s ní souvisí. I když spolupracovníci mají o sebe navzájem osobní zájem a ochotně si i v osobních nesnázích poradí a pomohou, přece se mohou vyhnout starosti o druhého člověka, když vidí, že na to nestačí. V rodině však, ať stačíš nebo nestačíš, musíš nést úděl všech ostatních členů rodiny: životní úspěchy i nezdary, štěstí i neštěstí, pocty i hanba některého člena rodiny jsou všem ostatním společným údělem, kterému se nemohou vyhnout, i kdyby chtěli.³¹

Zázemí rodiny je pro dítě nezbytné, pramení z jistoty existující, fungující a funkční rodiny, tzn. jsou tu pro dítě vždy dva milující, rovnoprávní, spravedliví, chápající, podporující, ale hlavně také věřící; rodiče, kteří umí dítě zajistit fyzicky i psychicky, nezanedbávají ho nevšímavostí a netolerancí, neponižují, ale schopni poradit a v případě nutnosti, selhání dítěte – útekem, nevědomostí, přimknutí či ovlivněným sektou, špatnou společností, jsou zde RODIČE podporující, zachraňující a podávající pomocnou ruku.

Může se stát, že dítě citově strádající se bojí svěřit rodičům, spíše se svěří vrstevníkům v partě, škole, kroužku, či cizímu, který je zrovna „po ruce“, ale i tehdy je namístě, že rodič nebude nevšímavý.

Někdy může dojít k tomu, že rozhovorem s někým cizím dítě pochopí určitý postoj rodičů, proč mu chtějí zabránit „přátelství“ s pochybnými, či závislými lidmi, proč rodiče brání partě, diskotékám, neorganizované zábavě, atd.

Od malička se děti potřebují spolehnout na své rodiče, vědět, že rodiče zde jsou pro ně, že jim uvolňují stále větší prostor, v němž mohou svobodně létat.

(Louis Amelanchier)³²

Ano ale co je nyní nejdůležitější v křesťanské rodině? Zde musí věřící rodiče mít v první řadě na paměti to, co nám sděluje Písmo svaté.

Tu mu přinášeli děti, aby se jich dotkl, ale učedníci jim to zakazovali. Když to Ježíš uviděl, rozhněval se a řekl jim: „Nechte děti přicházet ke mně, nebraňte jim, neboť takovým patří království Boží. Amen, pravím vám, kdo nepřijme Boží království jako dítě, jistě do něho nevejde.“ Objímal je, vzkládal na ně ruce a žehnal jim.³³

I zde máme plno prvků, které nám Bible ukazuje jako důležité a jsou pro nás vzorovými.

I dnes k nám Písmo hovoří jasným a zřetelným jazykem.

Rozebereme si například alespoň část tohoto textu.

³¹ ŠOLTÉZ, Š. Kristus a rodina, str. 8

³² Myšlenky moudrých O výchově, 3

³³ Mk 10, 13-16

Můžeme brát děti i velmi malé s sebou do kostela na bohoslužby, na konání slavnostních aktů – křtin, svateb, vánočních a velikonočních mší, abychom je seznámili jak s prostředím, s lidmi – spolubratry, se sledem, dějem a průběhem událostí, s jinou a výjimečnou hudbou, než kterou jsou obklopeni v „civilizovaném“ a rádoby „moderním“ světě.

Pokud se dítě od malička učí „starat se“ o druhé, soucítit, vnímat je, sžívat se s nimi, a bere je jako svou „rodinu“, vrůstá a vžívá se do církevní rodiny, má do života dobrý start. Bude bezprostřední, odolnější, přívětivější, tolerantnější, vnímavější, empatictější a hlavně, bude-li se cítit jako jeden z nich, bude šťastné, a když uvidí, že ve víru života není sám a jde stejným, mnohdy někdy i obtížným, vrtkavým a nejistým, směrem.

Ne jedna cesta a zkouška bude vírou překonána a zdolána ve prospěch celé „rodiny“. Nebojme se naše děti co nejvíce objímat, každý má rád dotyk. Pohlázení, povzbuzení, objetí, pochvala, jemnost, klid, to vše je také v rodině neoddiskutovatelně více než potřebné. Dnes ještě více, kdy city chybí a není na ně čas.

Zde ke slovu objímat, proslavená svou terapií pevného objetí, psychologka Jiřina Prekopová říká, že: **„Děti potřebují láskyplné objetí.“**

Rodiče by měli svoje potomky milovat bez výhrad. Jen tak se dítě naučí mít rádo samo sebe, i se svými chybami.“ Pomocí této terapie se dají účinně řešit konflikty a obnovovat láska v rodině.

Co děti nejvíce potřebují ve výchově?

Jedním ze základních předpokladů zdravého duševního vývoje dítěte je, aby vyrůstalo

v prostředí citově vřelém a stálém. Na první pohled se to zdá být docela samozřejmé a snadno dosažitelné. Ale přece jen je třeba se nad tím zamyslet, a někdy i napsat hodně sil, abychom tyto dvě podmínky splnili.

Ta první požaduje, aby rodiče měli své dítě rádi. Ta druhá požaduje, aby se měli rádi navzájem. Aby dovedli vytvořit společenství, které bude trvat po celý jejich život a ve kterém bude všem dobře.

Všichni členové rodiny tu najdou přístav jistoty, odkud i děti se budou vydávat na dobrodružné výpravy za poznáním světa, ale kam se také budou vždy rády vracet.

Už to, že se nám dítě narodilo, je vlastně velký zázrak života. A nyní každý den přinese něco nového. Budeme sledovat jeho vývoj a uvědomovat si, jaké úžasné možnosti jsou v tom malém lidském tvorečku ukryty. Bude se v našich rukou a před našima očima rozvíjet.

Bude přijímat všechno, co mu ve svém životním prostředí poskytneme. To bude jakýsi stavební materiál, který bude po svém zpracovávat a přetvářet pro stavbu své příští osobnosti. Máme tedy v něm svou velkou životní příležitost!

Co by jim rodiče měli bezpodmínečně předat?

Děti jsou nejšťastnější, když jsou bezvýhradně, přes všechny chyby, milovány, a učí se tak přes všechny nedostatky milovat i samy sebe. Důležité také je, že zažívají bezvýhradnou lásku i mezi rodiči.

Kromě lásky děti potřebují nadějný postoje. Být přesvědčen, že všechno má smysl. A že se naplnění cíle nedosáhne pohodlným čekáním, až to udělají jiní, ale investicí vlastní energie, hledáním řešení, houževnatou realizací, spojením se s jinými lidmi a také postavením se proti někomu nebo něčemu, co škodí.

K tomu samozřejmě patří úcta ke všem stvořením., zvědavost, odvaha a schopnost překonat vlastní nechuť a nelásku.

Síla se totiž vyvíjí jen mezi protiklady, polarita je zákon stvoření. Zeměkoule se točí od východu na západ, mezi severním a jižním pólem. I člověk je do této polaritě vetknán: výdech – nádech, strach – odvaha, krize – šance, nenávisť – láska. Proměnou negativního na pozitivní se vyvíjí vědomí hodnot, rovnováha, vlastní střed a vlastní identita: „Ano, to jsem já!“ Ze silných dětí budou jednou silní rodiče.

Ve výchově však dnes často panuje zmatek a chaos

Postižena jsou hlavně velkoměsta, kde vládne anonymita. Láska mizí, rodiny se rozpadají. Děti se zmocňuje neklid, vztek a smutek.

Osm z deseti chlapců trpí hyperaktivitou. Odreagovávají se agresivitou³⁴ (z angl. aggressiveness, aggression = útočnost), se kterou si osamocená máma neví rady. Táta chybí jako vzor a usměřovač mužské bojovnosti.

Většina dětí prosedí celé hodiny u počítačových her a u internetu. Pěstují si tam virtuální přátelství s mnoha dalšími dětmi, ale pravého přítele ve svém osamění těžko nacházejí. Počítač je vede až k závislosti, později se k tomu přidruží drogy a alkohol. Hrozí ztráta orientace a bezvýchodnost. Uvažme ale, že rodiče těchto dětí trávili svoje dětství v podobně dezorientovaném, i když ještě ne tak nápadně vyhroceném životním stylu. Ani oni nebyli vedeni k pravým hodnotám. I pro ně se stalo ideálem hmotné bohatství. Nicméně ale pěstovali aspoň přátelství, třeba ve sportovních skupinách, a netrávili svůj čas u počítače.³⁵

Rodina vzniká, podle mého názoru, již společným uvažováním o společné budoucnosti, již první myšlenkou, že se dva milující mladí lidé hodlají stát „jedním“ člověkem, plnohodnotným, čestným, kvalitním, smysluplným, že se dvě osobnosti JÁ stanou společnou osobností MÝ se vším všudy, soužitím, společným myšlením, názory, živým životem.

„Proto opustí muž otce i matku a připojí se k své manželce a budou ti dva jedno tělo, takže již nejsou dva, ale jeden.“³⁶

Podle právního řádu naší společnosti vzniká nejdříve manželství, to že se dva lidé rozhodnou spolu žít, spojí své ruce, těla, majetky. Rodinou se stávají až tehdy, když mají potomka. Tady se ale nemluví o spojení svých duší, splynutí dvou v jedno a smyslem se často nevidí naplnění manželské funkce směřující k rodině, celé rodině rodičů s dětmi, oproti vzniku křesťanské rodiny, kde pevným základním kamenem je samozřejmě víra v Boha a od toho se vše následně odvíjí.

³⁴ HARTL, P. Psychologický slovník, s. 22

³⁵ PREKOPOVÁ, J. Děti a my, Děti potřebují lásku, III/2010, str. 6

³⁶ Mt 19, 5-6

Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil. A Bůh jim požehnal a řekl jim: „Plod'te a množte se a naplňte zemi. Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe.“³⁷

Odpověděl jim: „Nečetli jste, že Stvořitel od počátku 'muže a ženu učinil je'? A řekl: „Proto opustí muž otce i matku a připojí se k své manželce, a budou ti dva jedno tělo'; takže již nejsou dva, ale jeden. A proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“³⁸

Pokud jde o to, co jste psali: Je pro muže lépe, když žije bez ženy. Abyste se však uvarovali smilstva, ať každý má svou ženu a každá svého muže. Muž ať prokazuje ženě, čím je jí povinen, a podobně i žena muži. Žena nemá své tělo pro sebe, ale pro svého muže. Podobně však ani muž nemá své tělo pro sebe, ale pro svou ženu. Neodpírejte se jeden druhému, leda se vzájemným souhlasem a jen na čas, abyste bylo volní pro modlitbu. Potom zase buďte spolu, aby vás satan nepokoušel, když byste se nemohli ovládnout. To ovšem říkám jako ústupek, ne jako příkaz. Přál bych si totiž, aby všichni lidé byli jako já; ale každý má od Boha svůj vlastní dar, jeden tak, druhý jinak.³⁹

Společné názory, vjemy, pocity, radosti, starosti a strasti, životní zkušenosti jsou podloženy Písmem a dodávají křesťanské rodině nový, plnohodnotný a kvalitní životní směr a ráz.

Ať nikdo sám sebe neklame. Domnívá-li se někdo z vás, že je v tomto světě moudrý, ať se stane bláznem, aby se stal opravdu moudrým. Moudrost tohoto věku je bláznovstvím před Bohem, neboť je psáno: 'Nachytá moudré na jejich vychytralost'; a jinde: 'Hospodin zná úmysly moudrých a ví, že jsou marné.' A tak ať se nikdo nechlubí lidmi. Všechno je vaše, ať Pavel nebo Apolos nebo Petr, ať svět nebo život nebo smrt, přítomnost nebo budoucnost, všechno je vaše, vy však jste Kristovi a Kristus je Boží.⁴⁰

Samozejmě si do své nové rodiny přináší každý zvláště z těch dvou jednotlivců - manželů své osobní a vlastní názory, zájmy, zkušenosti, návyky, zvyky i zlozvyky, starosti a radosti, z předchozí rodiny svých rodičů, a které se spoluutvářejí nyní na něco nového. Bylo by dobré si vzít si z té předchozí to nejlepší, ale není to tak vždy jednoduché. Každý mladý si chce svoji rodinu uzpůsobit svým zájmům a potřebám, neuvědomujíc si, že ne vždy si z vlastních rodin svých rodičů přinášíme jen ty dobré a výjimečné návyky, zvyky a tradice, které je nutno předávat dále. Mnohdy máme na svět trošku i pokřivený náhled díky svým rodičům, prarodičům a přátelům, našim nejbližším. Ano, je dobré mít v někom své vzory, ale musíme si uvědomit, že nyní již stojíme na svých

³⁷ Ge 1, 27-28

³⁸ Mt 19, 4-6

³⁹ 1.Kor 7, 1-7

⁴⁰ 1. Kor 3, 18-21

vlastních nohách a jen my sami jsme „strůjci svého štěstí“. V naší nové rodině nerozhodují naši rodiče, či přátelé, ale jen my dva jsme zodpovědní nyní za naše i své činy, postoje, nálady, názory, vítězství a zisky, pády a prohry. Některým mladým rodinám, i když sem tam se objeví mráček pochybností, či nejasností, se daří osamostatnit od přežilých a zastaralých názorů a jdou si za svým, obrazně řečeno: vytyčeným cílem. Většina z nás totiž chce prožít svůj život v pokoji a klidu, a ne jen přežít.

Každá rodina je individuální, jedinečná, nenahraditelná a neopakovatelná. Nemůžeme tedy říct, že někde existuje správná křesťanská rodina, náš vzor, podle které bychom měli žít a které se připodobnit. Jsme sami sebou, máme své přednosti i nedostatky, a všichni potřebujeme Boží lásku a odpuštění.

Jestliže ve vás přebývá Duch toho, který Ježíše vzkřísil z mrtvých, pak ten, kdo vzkřísil z mrtvých Krista Ježíše, obživí i vaše smrtelná těla Duchem, který ve vás přebývá. A tak, bratří, jsme dlužní, ale ne sami sobě, abychom museli žít podle své vůle. Vždyť žijete-li podle své vůle, spějete k smrti, jestliže však mocí Ducha usmrcujete hříšné činy, budete žít. Ti, kdo se dají vést Duchem Božím, jsou synové Boží. Nepřijali jste přece Ducha otroctví, abyste opět propadli strachu, nýbrž přijali jste Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče! Tak Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti. A jsme-li děti, tedy i dědicové – dědicové Boží, spoludědicové Kristovi; trpíme-li spolu s ním, budeme spolu s ním účastni Boží slávy.⁴¹

Víme dnes s jistotou, že dítě potřebuje dospělé vychovatele, kteří k němu mají vřelý citový vztah. Avšak stejně dobře víme, že nejde o vztah jednostranný. Aby rodiče mohli o dítě s láskou pečovat, musí i na dítěti být něco, co uspokojuje jejich hluboké životní potřeby.

A tyto potřeby tu musí být dokonce dříve než se narodí, protože jinak bychom se na jeho příchod tolik netěšili a nečekali s takovým rozechvěním první známky jeho života.

Pokusíme se některé z těchto životně důležitých potřeb hned vyjmenovat a hned ukázat, jak dítě svou existencí přispívá k jejich naplnění.

Na prvním místě je to potřeba stimulace, která vede živý organismus k činnosti. Potřebujeme, aby náš nervový systém byl zásobován podněty z okolí v dostatečném množství, kvalitě a proměnlivosti, máme-li být s tímto okolím v dobrém kontaktu.

A tak jako má neživá příroda „strach z prázdna“, má živá příroda strach z nudy. Z tohoto hlediska možno říci, že dítě je nevyčerpatelným zdrojem podnětů. Je nesmírně pohyblivým živlem, přináší plno vzruchu do života a nikdy není s ním nouze o zábavu a ani o starosti a úzkosti. „Bez dítěte by byl život nudný – i manželství by bylo prázdňé“, říkají ti, kdo mají už trochu zkušeností.

⁴¹ Řím 8, 11-21

Druhou důležitou potřebou je potřeba učení, nabývání zkušeností. Nestací pouhé hromadění podnětů bez určitého řádu a smyslu, který nám umožňuje tyto podněty zpracovat a pochopit. Teprve když je můžeme uvést ve svůj osobní systém, stáváme se zkušenými a moudrymi. Poněvadž děti nejsou jen předmětem našeho pozorování a zábavy, nýbrž součástí našeho života, jsou také zdrojem důležitých lidských prožitků a zkušeností. I starosti s dětmi jsou něco specificky lidského, co nelze jinak prožít a čím člověk vyspívá a zraje. A jak děti pomalu rostou

k dospělosti, dospělý člověk s nimi zraje k životní moudrosti. Je mnoho důkazů pro to, že toto vědomí je už víceméně vyvinuto, když se mladí lidé po období první zamilovanosti rozhodují pro společný život, který by byl naplněn společnými zážitky, radostmi, zkušenostmi, bolestmi a vším, co život přináší. Společné děti jsou pro to jistě nejlepší podmínkou.

Na třetím místě možno uvést potřebu bezpečí a jistoty, která je v lidském světě dána především citovými vztahy. Nejbezpečněji se cítíme, máme-li kolem sebe někoho, kdo nás má rád, kdo k nám patří, na koho můžeme spoléhat. Takovými dárci citové jistoty jsou především rodiče svým dětem. Ale i dospělí lidé potřebují pocit citového zázemí a svůj přístav jistoty. Je příznačné, že v moderní době se citový život soustřeďuje čím dál více do úzkého okruhu rodiny, kde dochází

k nejintenzivnější směně citových podnětů. Děti tu přijímají lásku, ale také ji vracejí. Rodiče ve vztahu k nim prožívají čistou, nefalšovanou oddanost. Je tu někdo, kdo je k nim vázán nejhlubším citovým poutem. I když hmotné zajištění ve stáří přebírají dnes instituce celospolečenské, zůstávají děti nenahraditelnou citovou pojistkou pro dobu pozdního neproduktivního života rodičů.

Za čtvrté je tu potřeba společenského uznání, společenské hodnoty, společenského uplatnění. Tato potřeba je spojena s vědomím vlastní ceny a je důležitou podmínkou sebe-vědomí v pravém slova smyslu. Kdybychom nebyli nikým na světě přijímáni a uznáváni, byl by náš život smutnou, osamělou poutí.

Z tohoto hlediska dítě významně zhodnocuje dospělého člověka. Umožňuje mu, aby převzal roli i hodnost rodiče. Významným činitelem ve vlastním sebevědomí je schopnost vyrovnat se druhým. Schopnost plodit děti znamená

v tomto smyslu vyrovnat se ostatním ženám a mužům v jedné z nejdůležitějších společenských funkcí, nabít jistoty sám v sobě, posílit své já. V dnešním světě se snadno stáváme anonymní součástí nejrůznějšího dění, na které nemáme

v podstatě vliv. Nemáme příležitost si uvědomit si sama sebe. Avšak ve vztahu k svým dětem, které nás potřebují, které nás mají rády, nutně anonymitu ztrácíme a něco znamenáme. Rodičovská odpovědnost, rodičovské povinnosti, starosti atd. Jsou z tohoto hlediska vlastně významnou pomocí nám samým – zvyšují naši hodnotu. Tady si nejvíce uvědomujeme, že nejen děti potřebují nás, ale že i my potřebujeme je. Proto nás tak děsí představa, že bychom je mohli ztratit.

Konečně tu máme pátou potřebu, která se zdá být specificky lidskou, neboť se s ní u ostatních živočichů nesetkáváme. Jde o potřebu otevřené budoucnosti.

Jak vystihl dobře A. S. Makarenko, potřebuje člověk neustále něco před sebou, nějakou perspektivu, aby mohl plodně žít a pracovat. Zavřená budoucnost by znamenala zoufalství.

A tak i dospělý člověk touží být více či méně uvědoměle mít důkaz o pokračování toho, co je z nás zrozeno, a to i jako pokračování našeho tvořivého díla výchovy. Ne každému je dáno stvořit umělecké dílo, které by přetrvalo věky, nebo jinak poznamenat lidskou historii.

Avšak výchova dětí je tvořivou prací každému přístupnou a daleko přesahující náš osobní život. Jsme tedy součástí tvořivého životního proudu a sami vědomými tvůrci.

Vždyť vztahy k dětem znovu ožívají ve vztazích k vnoučatům a rodičovství přechází v prarodičovství celkem plynule. U vnuků se hledají rodové znaky tělesné i povahové, pokračují výchovné zásady, tvoří se rodinná tradice. Přitom je zřejmé, že tento pohled

do budoucnosti má své kořeny kdesi hluboko ve vlastním dětství. S celým rodinným ovzduším vnímáme své rodiče, jejich spokojenost a nespokojenost, jejich rodičovské postoje i jejich citové zaujetí pro nás. Procvičujeme rodinné city v nejrůznějších dětských hrách, své rodiče napodobujeme nebo si tvoříme vlastní zásady v odporu k nim, ale vždy jsme s nimi v nějakém vztahu. Přání mít děti se tedy zakládá mnohem dříve než můžeme na něco takového realisticky pomýšlet.

S tím souvisí také stará zkušenost, že spíše chtějí mít více dětí lidé, kteří vstupují na společnou životní dráhu, i každá manželská dvojice, která už společnou cestou kráčí, by si měla tyto základní otázky položit, rozvážit je a odpovědět na ně se vší upřímností a odpovědností.

Jde konec konců o nejhlubší hodnoty života, o naplnění nejhlubších životních potřeb. A tady by nemělo být nic promarněno nebo bráno na lehkou váhu.⁴²

Autor nás seznamuje s dětskou potřebou stimulace – je důležitá pro jakoukoli naši činnost; dále potřebou učení – zde je důležité umět a chtít se učit; dítě také potřebuje bezpečí a jistotu – zázemí rodiny a jistota přítomnosti obou rodičů je nezbytná ke správnému vývoji dítěte; dále potřebuje dítě i rodič společenské uznání, které je dobrou motivací pro správnou funkci určité rodiny; a naposled také je potřeba mít nějakou naději pro uplatnění a další zdárný vývoj rodiny i jedince v budoucnosti.

Souhlasím s autorem, že dítě potřebuje rodiče stejnou měrou jako rodiče potřebují k plnému uspokojení a naplnění životní cesty své rodiny dítě.

⁴² MATĚJČEK, Z. Rodiče a děti, s. 15-17

1.4.2 Desatero

Při výchově a ve víře se v každé křesťanské rodině objevuje jako základní prvek, nepostradatelný, vhodný a potřebný pro život, a to Desatero. Učí nás jako rodiče, a díky jeho významnému sdělení, můžeme my rodiče poté sdělit svým dětem, co je v životě správné, prospěšné a důležité. Je to kámen, na kterém můžeme postavit svá rozhodnutí, své postoje, názory a vzory pro plnohodnotný křesťanský život. Je to vzor, který dává Bůh každému věřícímu k tomu, aby správně pochopil jeho slova.

Desatero, dekalog, původně „deset slov“ Božích, vytesaných do dvou kamenných desek popsaných po obou stranách a uložených do truhly úmluvy, kterou Mojžíš zvlášť pro tento účel zřídil. V truhle podle vypravování zůstalo „deset slov“ až do doby Jeremiášovy. Podle rabínské tradice sám Jeremiáš ukryl Desatero, aby nepadlo do rukou Nabuchodonozorových. Vedle názvu „deset slov“ vyskytuje se také název „svědectví“ jako slavnostní osvědčení vůle Boží nebo také „smlouva Hospodinova“.

Neboť Desatero je závěrečnou podobou smlouvy Hospodinovy, uzavřené s lidem Božím na Sinai. Název „příkázání“ přišel v užívání teprve v době Kristově.

Častá zmínka o „desíti slovech“ naznačuje, že původní znění Desatera bylo pravděpodobně velmi stručné. V knihách Mojžíšových máme mimo jiné podobné sbírky zachováno Desatero zvláště ve dvojím znění. Rozšířenější je text v Exodus 20; druhé znění vypadá místy jako výklad k tomuto textu. Rozdíl je například v tom, že první odůvodňuje sobotu odpočínutím Božím sedmého dne při stvoření, kdežto Deuteronomium 5,1-21 se dovolává vysvobození lidu z Egypta v tento den jako důvodu pro svěcení soboty. Do podrobností se v tomto stručném výkladu nemůžeme pouštět zejména proto, že mezi badateli není dosud jednoty. Jednoty není ani v rozdělování Desatera. Jest známo uspořádání, podle něhož první a druhé příkázání jsou příkázáním jedním a desáté příkázání dvěma. Užívá ho celá západní církev od dob Augustinových až do reformace; ještě nyní církev katolická a evangelická vynechávají zákaz „rytín a podobenství“. Podle tohoto rozdělení by první deska obsahovala tři příkázání, druhá sedm. Při tomto rozdělení chybí tedy zákaz modlářství. Uspořádání Desatera v reformovaných církvích pochází už z prvních dob křesťanských, zvláště jak bylo ve zvyku u církví východních, a obsahuje jak zákaz mnohobožství, tak zákaz modlářství. Je bližší původnímu pojetí židovskému. První deska by měla 4 příkázání (povinnosti k Bohu) a druhá 6 příkázání (povinnosti k bližním).

Je zajímavé, že Filon Alexandrinský má za to, že každá z desek Mojžíšových měla pět příkázání. Rozdělení, které dal Desateru Ježíš (láska k Bohu, láska k bližnímu), neodporuje tomuto názoru Filonovu; neboť úcta k rodičům byla pokládána starými za zvlášť posvátný závazek, který je příznačnou stránkou úcty k Bohu. Je také těžko zařadit rodiče mezi bližní, na které se vztahuje dalších pět příkázání. Ani Pavel nevypočítává mezi povinnostmi k bližnímu úctu k rodičům (Římanům 13,9)

*Zato Ježíš úctu k rodičům řadí k pěti posledním přikázáním (Marek 10,19)
Ostatně nezapomeňme, že ani u zbývajících pěti přikázání nejde o pouhou
morálku, nýbrž vysloveně o zákon Boží.⁴³*

Desatero⁴⁴

1. přikázání

Já jsem Hospodin, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví.
Bůh je pro nás křesťany nejvyšším vzorem, podle kterého bychom se měli řídit ve všem svém rozhodování, v celém svém životě. Ano, je velice těžké poslouchat někoho, když máme „svoji hlavu“. Ale postupem času a během života lehce můžeme zjistit, že tento vzor je jedinečný a vždy správný. Může se nám leckdy zdát, že se na nás valí plno těžkých zkoušek a proč toto Bůh dopouští. Záhy zjistíme, že nikdy nás Bůh nepostaví před zkoušku, kterou bychom nemohli zvládnout.

2.

Nebudeš mít jiného Boha mimo mne.

Je těžké se takto jednostranně a jednomyslně rozhodnout. Vždyť je kolem nás tolik lákadel, tolik „cizích bohů“. I tady máme jistotu v Boží důvěru, posilu, naději, víru a lásku.

3.

Nezobrazíš si Boha zpodoběním ničeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit.

Není dobré si vytvářet své bohy, bůžky, talismany a amulety, které by nás zachraňovali, když bychom potřebovali. Na ně bychom mohli sice svádět své neúspěchy a vinit je za naše nevhodné postoje a chování, ale tento příkaz je pro nás křesťany v dnešní době v přetechnizovaném a přetechnizovaném světě obzvlášť vzácný a potřebný.

Spodobněním kladným a tomuto příkazu neodporovatelným, si myslím, je ale vroucí a upřímný obrázek našich představ a svědomí. Děkujeme všem mistrovským dílům předchozích generací za krásné a vzácné malby, sochy, výzdoby kostelů a chrámů.

4.

Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha. Hospodin nenechá bez trestu toho, kdo by jeho jména zneužíval.

Plno lidí zneužívá Boží jméno, aniž by si to uvědomili. Je to smutné, když člověk nehlídá ovoce svých úst. Jak bychom se asi cítili hloupě, a mysleli si totéž o tom volajícím, když by nás někdo pořád volal a přitom po nás a od nás nic nechtěl?

5.

Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý.

Je důležité odpočívat, člověk nemůže a ani neumí jet stále na „plný plyn“. Tento den, oddělený, nám slouží k nabrání sil do dalšího týdne. Měl by být pro nás

⁴³ NOVOTNÝ, A. Biblický slovník, s. 121

⁴⁴ Ex 20, 1-17

důležitý, plnohodnotný svou oddělitelností. Ne takový, že doděláváme rychle vše, co jsme za předchozí dny v týdnu nestihli a ani si neuvědomuje jeho výjimečnost pro prostor setkávání se ve společenství stejně smýšlejících s Bohem. Je to škoda, že to nahrazujeme sháněním po obchodech či aktivními způsoby vyžití.

6.

Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.

Jedinečné přikázání, které nám dává hned zaslíbení. Vše má svůj smysl a je to tak a tak.

Ne vždy je pro nás všechno takto jasně formulováno. Vždyť kde bychom byli, kdyby nebyli ti nejdůležitější, naši rodiče, v našem životě? Od nich se vše prvotně učíme, u nich hledáme celý život podporu, rady i posilu, a jenom oni a Bůh nás znají nejlépe ze všech.

7.

Nezabiješ.

Přikázání, o kterém si myslíme, že je takové absurdní a přísné. Ano, nemá se zabíjet jen tak pro radost. Ale proč tedy v době válek se toto děje? Nyní ve své zhýralosti je zabít i v civilizovaném světě v civilním životě na běžném pořádku. Proč jen pro nás není život vzácnější položkou na našem účtu zvaném svět?

8.

Nesesmilníš.

I toto přikázání je jakoby v současnosti zapomenuté. Existuje plno dětí bez svých pokrevních rodičů, ti mají pouze partnery nebo druhy. Je potřeba se zamýšlet nad tím, že nemá zneužívat jeden člověk druhého pro své hříšné potěšení.

9.

Nepokradeš.

Další, jakoby zapomenuté heslo dávných dob. Dnes je krádež i majetku na běžném denním pořádku a už nás to ani moc nezaskočí, protože vidíme, jak se to zdlouhavě a obtížně řeší.

Je špatné a hodně smutné, že se nekradou jenom věci, ale i důstojnost člověka.

10.

Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví. Nebudeš dychtit po domě svého bližního. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu.

Nemělo by se ani dnes falešně svědčit, ale mnohdy je to jednodušší než obhajovat pravdu. Nemá se chtít majetek, žena i cokoliv jiného, ale svody světa a plány satanovy dovolují, že se to děje ve velkém v naší společnosti a v celém světě.

Desatero je nejdůležitějším a jediným a jedinečným základním kamenem každé živé křesťanské rodiny.

Stojí-li na něm každá správná křesťanská rodina, tak si myslím, že máme nyní šanci nepatrného doteku Božího království už tady na zemi.

Pochopíme-li ho v celé jeho kráse a plnosti a žijeme-li dle něj, tak obstojíme ve všech zkouškách, kterými každý křesťan prochází bez rozdílu věku dnes a denně při všech možných radostech, starostech, zápasech a činnostech svého života..

1.4.3 Chyby ve výchově

Jakých chyb ve výchově se rodiče dnes dopouštějí nejčastěji?

Chyby dnešních rodičů spočívají především v rozvrácení hodnot. Nevědí, co dítě opravdu potřebuje. Spíše mu dávají to, co chce a co je na okamžik zklidní. Nepřemýšlejí, jestli je to pro dítě dobré. Často chtějí dělat pravý opak toho, co dělali jejich rodiče, a odmítají uplatňování jakékoliv autority.

To je v podstatě příčinou dětského vzdoru a neúcty k rodičům. Mizí polarita mezi ano a ne, a děti tak ztrácejí orientaci mezi dobrem a zlem. Tento bezbřehý, nevypočitatelný stav mezi dvěma póly dítě znervózňuje a deprivuje. Rodičům jde postupně dítě na nervy, láska mezi nimi se ztrácí.

Manželé si dávají vzájemnou vinu za nezdařenou výchovu. Oddechnou si, když dítě dostane diagnózu ADHS (= porucha projevující se hyperaktivitou a nepozorností) a zklidňující lék Ritalin, jakoby bylo nemocné. Nemocní, lépe řečeno nezralí, jsou spíše jeho rodiče. Ale vlastně nemocná je celá společnost. Rodičům nepomáhá k dobrému manželství, ani ke zralosti ve výchově dětí. Místo, aby dítě ve svých nejdůležitějších prvních třech letech čerpalo u maminky jistotu sejetí, bezvýhradnou lásku a dialog, tedy základy jeho individuální identity, organizují se pro ně znovu jesle s kolektivem jako za starých sovětských časů.

Výchova byla v pořádku, dokud se dítě na základě svých biologických instinktivních potřeb chovalo v náručí. Když ale bylo chování pod zástěrkou modernizace omezeno a zamezeno, a vymyslely se kojenecké pokoje v nemocnicích, dětské pokoje v bytech a prostory pro trestání dítěte izolací, začalo se vychovávat na jistou vzdálenost. Ne přes emocionální dialog v šátku, ale přes rákosku.

Správná je cesta mezi autoritářskou výchovou a tímto izolačním extrémem. Jistá pravidla musí platit pro dospělé i děti. Psycholožka Prekopová to ráda srovnává s pravidly silničního provozu. Na tyto mantinely musí brát ohled každý účastník. To znamená, že sami rodiče musí dodržovat pravidla, která pak předávají dětem a slouží jim jako vzor.

Existují mantinely podle kodexu konkrétní komunity nebo rodiny. Ale myslím si, že by mělo například pro všechny platit: reagovat na první zavolání, aktivně naslouchat, nenadávat si, nekřičet a nebít se, ale emocionálně, tváří v tvář, se konfrontovat, a tak se pochopit a smířit.⁴⁵

⁴⁵ PREKOPOVÁ, J. Děti a my, Děti potřebují lásku, s. 6-9

Zde souhlasím s autorkou v tom, že dnes bychom si měli určitě najít více času se dětem věnovat, trávit spolu co nejvíce času, a tím se jeden od druhého navzájem učit. Vždyť i nás těší, že se může naše dítě od nás něco nového naučit, nejenom to, co nám předepisují zdravotní letáky k určitému věkovému vývoji u dítěte. My rodiče rádi slyšíme, jak je naše dítě šikovné, obratné, upovídané, vyspělé, snažíme se porovnávat je s dětmi od sousedů či známých. Nastane ovšem chyba, pokud je velice brzy dobrovolně odevzdáme do ruky školního výchovného systému, který naše děti zbavuje citové stránky. Neuvědomujeme si, jak děti otupují a stávají se kolektivně anonymním dítětem bez vlastního já. Málokteré dítě je výjimečně nadané samo od sebe, je potřeba všechny jeho vlastnosti a dovednosti od malička rozvíjet. To je práce především matky a otce, kteří jsou jeho nejbližšími. Pak bude dítě, potom i my sami, spokojené a uplatní se v životě k prospěchu své rodiny i celé společnosti. Je dnes těžké zůstat s dítětem doma a plně se mu věnovat, když má dítě plno potřeb, které se matka i otec snaží co nejlépe uspokojit. Za vším se musí hledat pravá hodnota věci. Je důležitější dát dítěti vše co potřebuje po materiální stránce a přitom ho nerozvíjet po stránce duchovní? To nelze. Stalo by se, že stále bude dítě něco hledat a přitom nebude vědět co.

Ještě těžší to mají matky samoživitelky, které muž opustil třeba po narození postiženého dítěte. Zde je vidět jejich veliká odolnost a vytrvalost, které jsou opravdu očividným darem od Boha.

Jako vyvolení Boží, svatí a milovaní, oblečte milosrdný soucit, dobrotu, skromnost, pokoru a trpělivost. Snášejte se navzájem a odpouštějte si, má-li kdo něco proti druhému. Jako Pán odpustil vám, odpouštějte i vy. Především však mějte lásku, která všechno spojuje k dokonalosti. A ve vašem srdci ať vládne mír Kristův, k němuž jste byli povoláni v jedno společné tělo. A buďte vděční. Necht' ve vás přebývá slovo Kristovo v celém svém bohatství: se vší moudrostí se navzájem učte a napomínejte a s vděčností v srdci oslavujte Boha žalmy, chválami a zpěvem, jak vám dává Duch. Všechno, cokoli mluvíte nebo děláte, číňte ve jménu Pána Ježíše a skrze něho děkujte Bohu Otci.⁴⁶

⁴⁶ Kol 3, 12-17

1.4.4 Působení okolností

V životě dítěte dojde někdy k nepříjemným okolnostem, zneužívání, týrání, šikaně ve škole. Dítě musí pocítit od rodičů lásku, podporu a ujištění, že tato situace není jeho vina. Hlavně rodič se musí naučit naslouchat a tzv. číst mezi řádky, nezájem, apatičnost, útlum běžně se vyjadřovaného a vyvíjejícího se dítěte, nás už varuje a pokud se prozatím dítě nesvěřuje, nabádá nás, jako rodiče k pozorování, ale ne k vyzvídání, výslechům a kontrolou jeho osobních věcí a včasnému jemnému vyzpovídání s jemným náznakem: 'co se to asi děje?' Je pro nás, rodiče, velice špatným výsledkem, že nevíme, co a jak v daném případě řešit.

Vždyť máme dávat dětem dobré dary, naši péči, laskavost, pocit jistoty a bezpečí, abychom nejenom měli z toho dobrý pocit smysluplného uspokojení, ale také abychom dítě podporovali ve zdravém růstu a rozvoji.

Musíme být vůči svým dětem pozornější. Určitě se to v budoucnosti zúročí a budeme stále pro dítě příkladnými vzory a také přáteli.

Životní zkoušky

Každý jedinec prochází ve svém životě určitými zkouškami, někdy lehčími jindy obtížnými. Podle jeho základního postoje ke vztahu k životu, pro křesťany posilněnými vírou v živého Boha a „mantinely“ formou Desatera, se vyhodnotí výsledek. Někdy se třeba se ztrátou zaměstnání můžeme dostat na lepší místo.

Při ztrátě životního partnera, který zemře, je obtížné se smířit, zvláště pokud druhý z partnerů je potom na výchovu potomka sám, na financování nákladů domácnosti, školy atd. I tady nemusíme zoufat, modlitba je nekonečně silnou podporou v jakékoliv životní zkoušce.

Modlitba je veliký dar. I ten nejobyčejnější člověk se může obrátit sám přímo k Bohu a Bůh ho slyší. Nepotřebujeme k tomu žádnou výřečnost a nemusíme splnit složité podmínky. Modlit se můžeme kdekoli a kdykoli. Mnoho lidí se modlí, teprve když si neví rady.

Modlit se můžeme i tehdy, když prožijeme něco zvláštního, pěkného. Když se ráno probudíme, je to důvod k vděčnosti. Když usedáme k jídlu, sluší se poděkovat tomu, kdo se o nás stále stará. Když večer usínáme, je dobrá příležitost zhodnotit celý uplynulý den a odevzdat jej s jeho radostmi a těžkostmi Pánu Bohu. Když se modlíme, je to jedna z mála chvil v životě, kdy můžeme být zcela otevření. V modlitbě nemá smysl si na nic hrát. Vždyť Bůh o nás ví úplně všechno. A přece nám naslouchá. Když se člověk modlí, tak nalézá pochopení a sílu, které mu chybí.

Rozvod

Pro dítě je rozvod velikým mezníkem v životě. Někdy si přikládá vinu, že za to může samo. Je důležité, pokud taková situace nastane, že se rodiče rozvádí a rozcházejí, ujišťovat dítě, že ho máme stále stejně rádi a že druhý z rodičů ho má také rád. Není dobré druhého rodiče obviňovat před dětmi. Hádky a nejistota jsou nevhodnými pro zdravý růst každého dítěte. Bylo by dobré, pokud hrozí

takový případ, dojit za staršími a zkušenějšími a poradit se s nimi. Může se stát, že se rodina, po překonané konfliktní situaci naopak díky modlitbě a shovívavosti, vstřícnosti více stmelí a tento okamžik je pro manžele důležitým krokem k potvrzení jejich jistoty, že jdou správným směrem v životě.

Strach

My rodiče reagujeme na strach svých dětí často s neporozuměním. Příliš málo si uvědomujeme, že tím svým dětem ubližujeme. Děti vydané napospas svému strachu se cítí hluboce nepochopené, opuštěné, nejisté. Ztrácejí důvěru. V mnoha případech se už ke svým problémům nevyjadřují, protože se bojí, aby jim někdo něco nevyčítal, nebo se jim nevysmál. Snaží se svůj strach zastírat, stávají se vzdorovitými a agresivními. Mnoho poruch chování

u dětí má své nejhlubší příčiny v utajovaném a přetrvávajícím strachu. Malé dítě si spoustu věcí nedovede srovnat. Fantazie a skutečnost jsou si tak blízko, že je nedokáže rozlišit. Mnoho vychovatelů se podílí na tom, že děti mají strach. Zatěžují je obličejí a obrazy, které ony nedovedou zpracovat. Je například nemoudré předčítat u oběda novinovou rubriku „Policie informuje“, nebo nechat dívat se na brutalitu mnoha televizních filmů. Dokonce i pohádky se u mnoha předškolních dětí jeví jako škodlivé. Obrázky zlých čarodějníc, skřítků a strašidel zaujímají v dětské fantazii konkrétní podobu a za tmy se pro ně stávají realitou.

Každý jsme svým založením jiný, ale strach mívá každý z nás. Děti o tom vždy nemluví. Často je třeba umět ze strany vychovatele vcítit, abychom za určitým chováním vystopovali strach.

Snad nejhlubší obavy má dítě z opuštění. Ví, že je na svých rodičích plně závislé a pomyslení, že by tyto nejbližší mohlo ztratit, může vyvolávat obrovský strach. Proto dítě touží po blízkosti. Pokud je tatínek nebo maminka na dohled, cítí se v bezpečí. Dítě může velmi zaměstnávat myšlenka, co by se s ním stalo, kdyby rodiče najednou zemřeli.

Je potřeba to dítěti srozumitelně vysvětlit. Je velmi důležité, aby dítě mělo důvěru a mohlo své obavy formulovat, abychom jim v tom pomohli. Stává se, že děti, jejichž rodiče se často hádají, trápí strach z opuštění, nebo si myslí, že ony jsou příčinou těchto sporů. Takové stálé hádky děti okrádají o vnitřní jistotu. Cítí se bezmocné, osamělé, opuštěné. A stále prožívají strach, že by je někdo z těchto milých mohl opravdu opustit a navždy z jejich života zmizet. Kdyby jen si dospělí více uvědomovali, čeho se na dětských duších dopouštějí.

V málokterých rodinách se například mluví o smrti. Přitom právě to je pro dítě palčivá otázka, která je příčinou strachu. Nejpozději v okamžiku, kdy křeček v bedýnce leží mrtvý, se dítě začne trápit otázkou: Co se stane po smrti se mnou? Proč se tomuto tématu vyhýbají i opravdoví křesťané? Máme přece nádhernou naději, že smrt není to poslední, ale že pro všechny, kdo patří Pánu Ježíši, je připraveno úžasné dědictví. Vyprávějte svým dětem, co nám Bible říká o nebi ve 21. Kapitole Zjevení Jana, a co Bůh připravuje těm, kdo ho milují.⁴⁷

⁴⁷ SCHWENGELEROVÁ, Y. Dětský strach, ethos 3/97, s. 9

Plně souhlasím s autorkou, že se málo věnujeme, my rodiče, dětskému strachu, který může ovlivnit celý budoucí život dítěte i naší rodiny. Je potřebné se nad jednotlivými událostmi v rodině zamýšlet, sdělovat a řešit je za pomoci modlitby a snažit se dětem všechny, i nevyslovené, otázky odpovědět.

„Radujte se v Pánu vždycky, znovu říkám, radujte se! Vaše mírnost ať je známa všem lidem. Pán je blízko. Netrapte se žádnou starostí, ale v každé modlitbě a prosbě děkujte a předkládejte své žádosti Bohu. A pokoj Boží, převyšující každé pomyšlení, bude střežit vaše srdce i mysl v Kristu Ježíši.“⁴⁸

Domácí násilí

Když jsou děti svědky domácího násilí, často trpí krátkodobými následky, jako je úzkost, strach, také pocit bezmoci, fyzické zranění a trápení. V dlouhodobém sledování pak mají i problémy s chováním a jsou emocionálně nevyrovnané. Jak budou na násilí mezi dospělými reagovat a jaké budou mít dlouhodobé následky, závisí na dvou faktorech:

- na věku dítěte a
- na délce pobytu v násilném prostředí.

Skoro všechny děti, které zažily domácí násilí, ztratily část svého dětství a mají problém zařadit se mezi své vrstevníky. Děti, které byly svědky nebo oběťmi násilí, jsou úzkostnější, vystrašenější, ustaranější, víc trpí depresemi, jsou často zlostné, nesoustředí se a jsou zamklejší než děti, které s ničím takovým do styku nepřišly.⁴⁹

Souhlasím s autorkou, že krizové situace se musí řešit co nejšetrněji k věku a duševní vyspělosti dítěte. Pokud je to možné, je potřeba, aby rodiče vzhledem ke zkušenostem a věkovému odstupu a nadhledu, pomohli dítěti projít touto traumatizující zkušeností s takovou podporou a útěchou, aby na dítěti zanechala co nejmenší negativní dopady.

⁴⁸ Fp 4, 4-7

⁴⁹ COLOROSOVÁ, B. Krizové situace v rodině, s. 138

1.4.5 Působení médií

Dnešní doba je ovlivněná působením mnoha typů médií, na naše děti tlačí reklamy v televizi, novinách, rádiích, internetu, ... už i ve školách se ty nejmenší děti nevyhnou přímému tlaku a kontaktu s počítači.....

Záleží na nás, rodičích, jak a kdy o tomto typu, rádo by dobrých názorů, postojů, směrech,

s dětmi včas a srozumitelně promluvíme, a hlavně prodiskutujeme různá témata ještě předtím, která s určitým věkem dětí zaujmou a zajímají se o ně, protože s vývojem, věkovými stupni a psychickým a fyzickým vývojem nás leckdy naprosto konsternuje, ohromí, jak zkreslené naše děti informace mají a důvěřují jim, nebo je dokonce i považují za pravdivé.

Zde je citlivá a ohleduplná komunikace a diskuse namísto. Samozřejmě, jinak vysvětluje určitý problém či otázku otec synovi a matka dceři, ale domnívám se, že ani vyložení „ženská“ či „mužská“ témata by nemělo dítě slyšet i od obou rodičů, ne sice zároveň, ale postupně, aby si mohlo dítě na daný problém svůj názor vytvořit, změnit, přehodnotit, či vydedukovat jiný. Také je zde vhodné, aby rodiče měli mezi sebou na určitý názor stejný náhled, aby byli zajedno, aby místo vysvětlení neposkytli dítěti v hlavě ohromný zmatek nebo nezkreslili určitý problém či otázku neobrátili tak, jak by sami nechtěli.

V křesťanské rodině, to myslím má dítě někdy jednodušší, a to hlavně díky etickým postojům a příkázáním, které rodiče mají zakotvené v srdci svým vstupem do života křesťanské víry, ve víře vychovávají a víra jim k tomu, díky Bohu, dopomáhá. I zde se však může víra „křížit“ s tím, co a jak je dítěti mediálně či společensky přijatelně podsunuto jako jediné pravdivé a jediné správné.

Mobilní telefon

Myslím si, že není dobré, aby dítě mělo všechny technické vymoženosti doby. Malé dítě, pokud má všechno, není schopno ještě rozlišit, zda je tato technika pro něj vhodná či ne.

Dítěti školního věku bych dovolila mobilní telefon jen v případě, že je potřeba jej zkontrolovat, zda se dostavilo v pořádku třeba při dojíždění do školy nebo na zájmový kroužek. Mobilní telefon není vhodný používat při školní výuce.

Počítač

Dnešní doba je vrcholem technických vymožeností. Osobní počítač najdeme snad v každé domácnosti, objevuje se ve školách, obchodech, už si bez něj nedovedeme představit fungování jakékoli firmy. Je potřeba omezit vliv na dítě, pokud dovolíme práci či hry, je potřeba dítě kontrolovat a usměrňovat, aby nepropadlo závislosti.

Internet

Zde můžeme souhlasit s tím, že internet je vhodný k práci studentů, aby si zjistili informace potřebné do výuky. Také je potřeba rozlišit, zda není jiný dostupný zdroj, který by dovolil používat jiné zdroje k získání informace. Dítě či student

by se měli vést k samostatné práci s používáním hlavně svých kognitivních možností. Hrozí zde riziko závislosti.

Tisk

Dnes se poměrně málo dětí, studentů a lidí zabývá denním tiskem, když se zde nabízejí jiné zdroje k získávání informací a novinek z domova i ze zahraničí. Pro redaktory dětských časopisů je často obtížné zajistit dostatečný zájem, proto se k tisku přidávají nějaké prezenty, které mají čtenáře „uplatit“, aby se o ně zajímal. Myslím si, že pro děti jsou vhodné takové dětské časopisy, které jsou uzpůsobeny jejich věku a zájmům.

Rizikem, lákadlem a nebezpečím jsou pro děti a mládež hlavně časopisy s erotickou náplní. Úkolem rodičů je rozumně vysvětlit, že otázky kolem sexu jsou soukromé, intimní a osobní a tyto časopisy jim v jejich rozvoji určitě nepomohou, ale spíše uškodí nevhodným pohledem na tak citlivou stránku jejich identity.

Televize

Dítěti se již od útlého věku nabízí televizní programy, které jsou sice uzpůsobené jeho věku, ale myslím si, že ani malé dítě ještě neumí samo rozlišit, co je pro něj vhodné a prospěšné, a co ne. Určitě se přikláním na stranu těch rodičů, kteří televizi omezují na minimální dobu a pečlivě kontrolují, jaké pořady a v jaké míře je jejich potomek sleduje.

1.4.6 Tradice

Tradice v křesťanské rodině jsou většinou především řízeny platným církevním kalendářem, rodinnými zvyklostmi a postupem času a společným soužitím si partneři vytvářejí tradice i nové. Samozřejmě je důležité, aby si partneři v rodině určili, které a jak důležité sváteční dny pro ně jsou. Každý z nich si do své nové rodiny přináší zvyky svých předků, a zde je namístě, buď se s nimi ztotožnit a dělat to samé, nebo se ponaučit z již zažitých chyb, a vytvořit si svůj osobitý a nový postoj k určitému svátku, popřípadě i způsobu a významu slavení. Můžou být v pojetí chápání důležitosti týkající se oslav narozenin rodičů, dětí, prarodičů i příbuzných, významných termínů, např. svatby, křtu, atd.

Není je dobré ale stavit nad důležitost uznaných ostatních svátků, pro křesťany důležité, jakožto Vánoce, Velikonoce, Nanebevstoupení, aj. Zde se dá při výchově vlastních dětí ukázat, jak důležité určité slavení je. Zahrnuje přípravu – fyzickou i duchovní, spolupráci při tom daném aktu, vlastní oslavu a také poděkování za zdařilou činnost, nejenom společný úklid by měl být samozřejmostí.

Podívejme se na příklad: oblíbené svátky vánoční.

Advent má být pro nás dobou očekávání. Snažme se mezi sebou a poté i s dětmi naučit se očekávat na věci příští. Ne, že budeme sedět a čekat až..., ale budeme si spolu o významu adventu vyprávět, zažívat přípravu, kterou jakožto děti jsme vždy očekávali a milovali – pečení cukroví, zpívání koled, výroba ozdob a přáníček, zdobení perníčků,.. Pro každého je předvánoční očekávání důležité v jiném směru, někdo rád tvoří a byl k tomu od malička podněcován a podporován, a proto se též snaží dál předat své tvořivé zkušenosti. Někdo další čeká a hledá formou čtení různých, nejenom vánočních, příběhů; další čeká a hraje na nějaký nástroj a teď je ta správná příležitost naučit se novou skladbu. Myslím si, že a v tom je to pravé vánoční očekávání, vánoční sdílení a nakonec i vánoční prožívání sváteční pohody, kde můžeme cítit tu pestrost v jednobarevnosti, kde můžeme cítit tu nefalšovanou vánoční vůni cukroví, kapra a stromečku...

Ano, i mnoho dalších, dá se říci pohanských zvyků a tradic, můžeme my křesťané se svými rodinami prožívat na úrovni a chápáním věřících lidí, používající některé prvky pro vysvětlení a prožití naplněných pokojných vánočních svátků.

Další stejně významné svátky velikonoční.

Velikonoce jsou tradiční oslavou jara, současným jazykem nazývané Svátky jara. Tyto svátky bývaly v minulosti významnější než Vánoce. V některých zemích je tomu tak i dnes (Francie, Německo). V naší zemi stejná důležitost zůstala jen v některých oblastech, například na Moravském Slovácku. Ale i v současné době se tento svátek v rodinách traduje aspoň v minimální míře, tj. v podobě „obchůzky s pomlázkou (tatarem, mrškačkou,...)“ po příbuzných či známých. Velikonoce jsou nejvýznamnějšími svátky křesťanské církve. Jsou spojené

s památkou umučení a vzkříšení Krista, je to vzpomínka na jeho zmrtvýchvstání. Silnou tradici měly Velikonoce již v době předkřesťanské. Prapůvodně tento svátek souvisel se svátkem nomádských pastýřů a byl spojen s obětováním mladých zvířat, především beránka. Měl pravděpodobně návaznost na židovský sedmidenní svátek Pesach, kterým si Židé připomínali vysvobození z egyptského zajetí. Velikonoce se slaví vždy po jarní rovnodennosti, první neděli po jarním úplňku. Tímto způsobem stanovená neděle může být mezi 22. březnem a 25. dubnem.

V podvědomí lidí je více příběh o jeho narození než příběh o jeho utrpení.

Příběh o jeho narození si připomínáme každý rok o Vánocích. Narození Ježíše, což bylo jeho osobní jméno, zvěstoval anděl Gabriel Marii, snoubence tesaře Josefa žijícího v Nazaretu. Marie počala z Ducha svatého ještě před uzavřením manželství s Josefem a dítě přivedla na svět v Betlémě v Judském království. Někteří lidé věřili, že dítě, které se narodí, je Mesiáš, který bude mít království a bude vládnout všem (Mesiáš=ten, který je očekáván, neboli také Kristus, což znamená Pomazaný, nebo také Ježíš Nazaretský – všemi těmito jmény nazývali Židé Ježíše). Král Herodes se dověděl o narození Ježíše od mudrců z Východu (Tři králové) a v obavě o svůj trůn ho chtěl nechal zabít (betlémské vraždění nevinátek). Anděl svatou rodinu však varoval a ta unikla do Egypta, odkud se vrátila do Nazaretu až po Herodesově smrti. Zde vyrůstal Ježíš až do svých 30 let – do začátku své veřejné činnosti. Před tím ho však Jak Křtitel pokřtil ve vodě řeky Jordánu křtem pokání (cílem je očistit se od hříchu). Pak držel 40 dní půst v poušti, kde ho pokoušel ďábel. Připravoval se na své poslání – přinášet lidem Slovo boží. Zvolil si učedníky – apoštoly, vyhlásil svůj program a zákony mesiášské říše, kterých základem je pokora a láska.

Své učení Ježíš hlásal v podobenstvích, konal zázraky (uzdravoval těžce nemocné, křísil mrtvé, rozmnožoval chleba, vyháněl z těla posedlých ďábla). Ne všechen lid Ježíšovo učení přijímal. Zvláště ostře ho odmítali vůdcové lidu, veleknězi, farizejci, saducejci, které kritizoval za to, že zneužívají náboženství ve svůj prospěch. Příběh o Ježíšově utrpení vážící se právě k Velikonocům začíná událostmi o Květné neděli. Ježíš přichází do Jeruzaléma a dav ho vítá palmovými listy a voláním: „Hosana“ (zvolání prosící o boží pomoc – „pomáhej, dopřej zdaru“). Oslavuje se svými učedníky Velikonoční svátek a naposledy s nimi večeří (Poslední večeře). Během večeře Ježíš vezme chléb a podává ho svým učedníkům jako své tělo a víno jako svou krev, která teče za odpuštění hříchů. Ví, že apoštol Jidáš ho zradí a Petr zapře. Po poslední večeři odchází Ježíš se svými učedníky do Getsemanské zahrady, kde se v modlitbách připravuje na smrt ukřižováním. Vnitřní boj při tomto rozhodování způsobí, že z něho stéká pot v podobě kapek krve.

Pod Jidášovým vedením přicházejí členové sanhedrínu (nejvyšší správní orgán židovského lidu) a Ježíše zajmou. Ježíš přiznává, že je Božím synem. Velekněz Kaifáš to pokládá za rouhání. V soudním procesu s Ježíšem místodržitel římské provincie Judei Pontius Pilát nenachází na Ježíšovi žádnou vinu, nespáchal smrtelný hřích. Chce ho propustit na svobodu, dává ale možnost volby, koho

pustit na svobodu: Ježíše nebo zločince Barabbáše. Nakonec splní požadavek židovských náboženských představitelů a odsoudí k smrti Ježíše. „Myje si však ruce“ na znamení, že on nenese zodpovědnost. Ježíš je mučen, prochází strastiplnou (křížovou) cestou a společně se dvěma lotry je ukřižován v Golgotě. Na kříži, kde byl ukřižován, byl nápis „INRI“ (latinsky: Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum). Což v překladu znamená „Ježíš Nazaretský, král židovský“ – tak ho s posměchem označili jeho kati. Na Velký pátek Ježíš zemřel. Přátelé jeho tělo sňali z kříže a uložili do hrobu vytesaného ve skále. Na třetí den však vstal z mrtvých. Po 40 dnech života na zemi se naposledy ukázal apoštolům v Jeruzalémě. Na hoře Olivetské jim řekl: „Jděte do celého světa, učte všechny národy, křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého – učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal.“ Poté vstoupil na nebesa. Ježíš se obětoval za všechny nevěřící lidi, aby je vykoupil ze zatracení a smířil je s Bohem.⁵⁰

V tomto příběhu můžeme zřetelně vidět, jaký život žil Ježíš a je nám, pro svou víru, sílu, lásku, opravdovým příkladem, když už máme jen málo sil a nevíme kudy a jak dál.

⁵⁰ ŠOTTNEROVÁ, D. Velikonoce, s. 6-7

1.4.7 Rituály

Rituály (z angl. Ritual = pravidelné, pevnou kultickou tradicí stanovené opakování bohoslužebných nebo magických úkonů)⁵¹

známé již od dávných dob se přejímají v různých formách i do současných rodin. Jsou to různé oslavy, Vítání občánků na Obecním úřadě a smysluplné a potřebné dárky při narození nového člena rodiny nebo významného věku člena rodiny.

V křesťanských rodinách vytváříme rituály nové, ale je také správné některé již vžitě, přenesené z naší předchozí rodiny, použít. Je správné si určité věci v manželství zažít a vyzkoušet, nemusí být pravidlem, že když fungovaly v rodinách našich rodičů, musí to fungovat také i v nové rodině. I zde jsme ovlivněni svým vzděláním, současným povoláním, zaměstnáním, okolnostmi, ale také přáteli, okolím, bydlištěm, zájmy, koníčky a časovými možnostmi. Je hezké, když se alespoň o víkend sejdeme na společnou snídani, kdy děti připravují talířky, hrnečky, tatínek namaže pečivo, maminka nalévá čaj a kávu, spolu posnídají, popovídají o prošlém či budoucím týdnu, o svých školních či pracovních radostech i trápeních, které zažili. V tomto případě je rituál mnohonásobně a mnohostranně prospěšný.

Děti ví a cítí, že jsou součástí rodiny, rodiče sdílí pracovní či rodinné záležitosti a potom také mohou mít námět na určité akce do budoucnosti. I zde je současně společná modlitba namístě. Takový rituál je dobré udržovat a nezapomínat na něj, a nenahrazovat něčím dočasným, např. zajímavými novinkami v denním tisku, či ranními stále se dokola opakujícími se televizními pohádkami.

Je opravdu prospěšné mít také i rituály fyzického charakteru, např. tatínek v sobotu odpoledne navrhne procházku a maminka večer po zdravě unavující procházce, při podávání oblíbeného pudinku či koláče, vypráví třeba dobrodružné příběhy. Takové bychom si to přáli mít.

Rituály nás obklopují celý náš život, aniž bychom si je někdy uvědomovaly.

Je proto dobré z nich udělat přednosti prospěšné pro naše společné soužití a k rozkvětu naší rodiny a celé společnosti, která nás ovlivňuje a obklopuje.

Modlitba

Je významnou formou osobního vztahu k Bohu a svěření se do Jeho péče.

*Radujte se v Pánu vždycky, znovu říkám, radujte se! Vaše mírnost ať je známa všem lidem. Pán je blízko. Netrapte se žádnou starostí, ale v každé modlitbě a prosbě děkujte a předkládejte své žádosti Bohu. A pokoj Boží, převyšující každé pomyšlení, bude střežit vaše srdce i mysl v Kristu Ježíši.*⁵²

Naší odpovědí na Boží slovo, kterým nám Bůh zjevuje nejhlubší tajemství své lásky, není v první řadě přemýšlení, ale děkování – modlitba. Věřit v Boha neznamená totiž jen přesvědčení, že Bůh existuje, ale spíš osobní přiklonění se k Bohu, posledního základu a cíli, opoře i náplni našeho života.

Modlitba je nejdůležitější a nejpodstatnější vyjádření víry v Boha; je to

⁵¹ HARTL, P. Psychologický slovník, s. 511

⁵² Fp 4, 4-7

odpovídající víra, takřikajíc víra vzatá vážně. Písmo svaté, především sám Ježíš, nás proto stále důrazně napomíná k vytrvalé modlitbě (srov. Mk 11,24; Mt 7,7-11; 21, 22; L 11,9-13). Písmo svaté uvádí mnoho příkladů modlitby. Kniha žalmů je jedinečnou modlitební knížkou. Především se nám však sděluje, že Ježíš sám se modlil. „Podle svého obyčeje“ chodíval v sobotu do synagogy (srov. L 4,16). V důležitých okamžicích svého působení se stahoval do ústraní, aby se modlil k Bohu, svému Otci (srov. L 3,21; 5,16; 6,12; 9,28; 10,21; 11,1). Jeho modlitba byla jak díkem a chválou (srov. Mt 11,25-27; L 10,21-22), tak i nářkem, prosbou a odevzdáním se do Otcovy vůle (srov. Mk 14,33-36; Žd 5,7-8). Nikdo tedy nemůže žít jako křesťan, aniž by se modlil.

Modlitba je však také pro mnoho křesťanů účinnou tísň jejich víry. Pro ně není problémem, zda se máme modlit, ale jak se máme modlit a jak se můžeme modlit. Vedle toho také existují zásadní námitky proti modlitbě. Někteří se obávají, že modlitba by mohla být útekem před odpovědností a angažovaností ve světě, útěchou, která ochromuje sílu a fantazii člověka. Jiní považují modlitbu za dětinský způsob chování. Říkají, že člověk, který není dostatečně silný a dospělý, aby strážlivě snášel tvrdou skutečnost, podvádí sám sebe, vytváří si a promítá protějšek, u nějž se cítí být v bezpečí. Jiní zase namítají, že modlitbou je Bůh jemně zneužíván a využíván pro účely, zájmy a potřeby lidí. Nikdo nemůže popřít, že k takovým nešvarům při modlitbě může dojít.

Co to tedy znamená modlit se?

Snad nejvýstižnější odpověď dává jeden z největších teologů křesťanstva, sv. Tomáš Akvinský. Definiuje modlitbu jako vyjádření touhy člověka po Bohu.

Tím je modlitba víc než usebrání, víc než hygiena a kultura duše nebo psychologické „natankování“. V modlitbě pozoruje člověk sebe a svou situaci před Bohem a vzhledem k němu a z jeho hlediska. Při tom si uvědomuje, že je tvor, který potřebuje pomoci a který nemůže dát sám sobě naplnění své existence a splnění své naděje. Jedině Bůh, základ a cíl člověka, je dost veliký na to, aby zcela naplnil srdce člověka. Proto je modlitba vydáním se na cestu k Bohu, pozvednutím srdce k Bohu, setkáním člověka s Bohem. Nejhlubší touhou člověka je sjednocení se s Bohem, tj. společenství a přátelství s ním.

Vlastní definice modlitby proto zní takto: Modlitba je rozhovor s Bohem, výměna přátelství s ním (Terezie z Avily).

To vše ukazuje, že modlitba není žádný slabošský útek před realitou, ale naopak je to chování člověka odpovídající jediné realitě. Modlitba znamená zastavit se v naději bez iluzí. Proto je také pomocí k očištění vztahů se sebou samým, s druhými a se světem. Vyjasňuje a pročišťuje zásadní postoj člověka, odhaluje pouhé zdání, kterým sobě samým a jiným něco předstíráme. Dává nám sílu zanechat našich životních lží a uznat pravdu o sobě a o svém životě. Přitom pravá modlitba není nikdy bez účinku. Osvědčuje se obrácením k Bohu, tak k ostatním. Dává nám jistotu, že skutky lásky nikdy nemohou být nesmyslné, dává nám

i odvahu a sílu k angažovanosti ve světě. Je výrazem jak pokory, tak velkorysosti. Učí nás odevzdanosti bez jakékoliv rezignace a pomáhá nám přijmout sebe, druhé i svět, protože jsme Bohem bezpodmínečně a absolutně přijímáni. Modlitba

*nám tak dává vnitřní pokoj a radost i útěchu, aniž by se stávala pouhým utlačováním. Kde se však jakákoli útěcha znevažuje jako pouhé utlačování, tam se pak samo bytí stává bezútěšným.*⁵³

Na tomto místě mohu s autorem jen souhlasit. Má pravdu, upřímná modlitba je nejdůležitějším prvkem věřícího člověka v jeho křesťanském životě a naplňuje a cele ho ovlivňuje.

Křest

Je jedním z největších svátostí v církvi, ovlivňuje člověka přijutím do církevní rodiny.

Petr jim odpověděl:

*„Obráťte se a každý z vás ať přijme křest ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů a dostane dar Ducha svatého“*⁵⁴

V církvi byl vždy křest vstupní branou a základem celé křesťanské existence. Je spolu s bířmováním a eucharistií svátostí křesťanské iniciace, uvedením a zasvěcením do křesťanství. Křesťanská tradice víry zná mnoho předobrazů a předznamenání pro křest již ve Starém zákoně. Církev chápala jak vznášení Ducha Božího nad vodami na počátku stvoření, tak záchranu Noemovy rodiny z vod potopy i záchranu Izraelského lidu průchodem Rudého moře jako poukazy na skutečnost a význam křtu. Zásadní byla pro prvotní církev skutečnost, že se Ježíš podrobil Janovu křtu a při tom byl prohlášen za Syna Božího a Duchem naplněného Mesiáše (srov. Mk 1,9-11). Janův křest je takřka poslední Boží nabídkou Izraeli, než nastane (již brzy) očekávaný den soudu. Nové na křestní praxi prvotních křesťanů bylo oproti Janovu křtu to, že křesťanský křest se udílel „ve jménu Ježíše Krista“. Nesliboval jen záchranu před budoucím soudem, ale dával již nyní podíl na spáse, která se zjevila jak zmrtvýchvstáním Ježíše Krista, tak vylitím Ducha svatého. Křesťanský křest je tedy připravován ve Starém zákoně, založen v Ježíšově vlastním křtu a čerpá svou sílu jak ze smrti a vzkříšení Ježíše, tak ze seslání Ducha a je udílen z pověření a plné moci zmrtvýchvstalého a vyvýšeného Pána:

„Je mi dána veškerá moc na nebi i na zemi. Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky; křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého a učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal.“ (Mt 28, 18-20; srov. Mk 16, 15-16)

Z tohoto odkazu vyplývá, že křesťanský křest je především znamením víry; tj. znamením obrácení a životního obratu k Ježíši Kristu a vyznáním se k němu. Proto od starokřesťanských dob předchází křtu dospělých delší doba uvedení do víry a do života z víry (katechumenát). Před křtem dětí se má uskutečnit křestní pohovor s rodiči a kmotry, kteří budou později pokřtěné dítě uvádět do víry. Při křestní slavnosti samé se musí křtěnec, resp. rodiče a kmoťři, odřeknout ducha zla (resp. satana) a vyznat víru v Boha, Otce všemohoucího,

⁵³ Vyznání víry církve, s. 70-71

⁵⁴ Sk 2, 37-38

v Ježíše Krista a Ducha svatého. Na základě toho je tato svátost udělena „ve jménu Otce, Syna a Ducha svatého“. Víra je však nutná nejen pro přijetí křtu; ze křtu vyplývá spíše úkol celoživotního růstu a zrání ve víře. Jako znamení toho obnovuje církevní obec při slavení Velikonoční noci každý rok křestní vyznání.⁵⁵

Souhlasím s autorem, že křest je vstupním znamením pro život víry, následováním Ježíšova odkazu a učení. V některých křesťanských církvích je možnost přijmout křest až na základě vlastního osobního rozhodnutí, po splnění daných podmínek, vlastního přesvědčení třeba i v dospělosti. Křest je důležitým prvkem ke spáse.

„Kdo uvěří a přijme křest, bude spasen; kdo však neuvěří, bude odsouzen.“⁵⁶

„Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího.“⁵⁷

Biřmování / konfirmace

Je osobní rozhodnutí jedince připraveného nést úděl křesťana se vším všudy: s právy a povinnostmi, s odpovědností vůči Bohu a církvi.

Podobně jako každý život musí i ve křtu založený křesťanský život růst a zrát. Tento proces růstu je plodem Boží milosti. K posílení a dokonání křtu slouží především svátost biřmování. Ačkoli je to samostatná svátost, je přesto úzce spojena se křtem a má to, co bylo ve křtu založeno, rozvíjet, posilovat a dokončovat. Již křest nám daruje Ducha svatého. Tím stojí celý křesťanský život od prvního počátku ve znamení Ducha Božího. Již Nový zákon ukazuje udělení Ducha vkládáním rukou, které je odlišné od křtu. Skutky apoštolů nám říkají:

„Když apoštolové v Jeruzalémě uslyšeli, že v Samařsku přijali Boží slovo, poslali k nim Petra a Jana. Oni tam přišli a modlili se za ně, aby také jim byl dán Duch svatý, neboť ještě na nikoho z nich nesestoupil; byli pokřtěni ve jménu Pána Ježíše. Petr a Jan tedy na ně vložili ruce a oni přijali Ducha svatého.“

(Sk 8, 14-17; srov. 19, 6; Žd 6, 2)

Tento text vypovídá dvojí: vkládáním rukou apoštolů je zprvu relativně samostatná samařská obec úžeji spojena s Jeruzalémskou církví, centrem jednoty. Zároveň se vkládáním rukou tamním křesťanům zvláštním způsobem poskytuje dar Ducha svatého. Tím zde znějí již dva motivy, které nabyly významu pro svátost biřmování: užší spojení s církví a posílení silou Ducha svatého. Znamení biřmování tak ukazuje na svátostí udělený dar milosti. Především nám

⁵⁵ Vyznání víry církve, s. 245-246

⁵⁶ Mk 16,16

⁵⁷ J 3, 5

biřmování poskytuje intenzivnější účast na poslání Ježíše Krista a církve. Ustanovuje nás veřejnými svědky a vysílá nás k zodpovědné spolupráci v církvi. Protože se to vše děje, stejně jako u křtu, jednou provždy, vtiskuje také biřmování duši nezrušitelné duchovní znamení, charakter biřmování, znamení trvalého přijetí do služby Ježíšem Kristem. Proto může být biřmování, stejně jako křest, přijato jen jednou.⁵⁸

Svatba

Je jedinečný a sváteční akt dvou partnerů s veřejným souhlasem celého církevního společenství – nové rodiny

Svátostným znamením manželství je tedy svobodný osobní úkon, „jímž se manželé vzájemně sobě dávají a přijímají“ (GS 48). Proto si udělují, podle většinou zastávaného teologického názoru, svátost manželství snoubenci navzájem svým prohlášením souhlasu k manželství. To nachází své naplnění tím, že se oba stávají jedním tělem (srov. Gn 2, 24; Mk 10, 8), což zahrnuje všechny sféry života.

Kněz, který asistuje sňatku, přijímá toto prohlášení souhlasu jménem církve a vyslovuje nad ním požehnání církve. Tím vyjadřuje, že manželství není jen soukromou záležitostí obou partnerů, ale veřejným znamením lásky a věrnosti Boží. To vyplývá už u Oz 21,22, kde právo a spravedlnost, láska a milosrdenství a věrnost patří k dobrům manželského svazku Boha s jeho lidem. Veřejná a u katolíků v obvyklém případě církevní forma sňatku není proto žádnou vnější formalitou, žádným pouhým oddacím listem nebo dokonce nemístným státním či církevním vměšováním. Veřejnost manželského slibu mu nijak neodjímá jeho diskrétní původ v bezprostřední a zcela osobní lásce partnerů; znamená spíš ochranu a uznání, podporu a svědectví pro vyjádřený souhlas ke společné cestě. Opačně jsou pak manželé sobě navzájem, svým dětem a celé církvi svědky spásy, na níž mají skrze tuto svátost zvláštní podíl. Manželství je svým způsobem „rodinnou církví“, církví v malém. Přitom nejsou manželství a rodina jen znázorněním a ztvárněním podstaty církve; spíš přispívají samostatně a aktivně k výstavbě církve. Mají být živými buňkami v církvi a církevní obci.

Souhlasem, který si snoubenci navzájem dávají, jsou zvláštním způsobem zahrnováni do smlouvy Boží s lidmi. Bůh sám to je, kdo je spojuje (srov. Mt 10, 9), takže nadále patří k sobě dohromady před Bohem, před sebou navzájem i vůči lidskému společenství. Církevní učení proto v této souvislosti mluví o manželském poutu jako o obrazu neporušitelné smlouvy Boží s lidmi. Jejich svazek je tím vyjmut jak z jejich vlastní libovůle, tak z libovůle církve a lidské společnosti.⁵⁹

„Od počátku stvoření Bůh učinil člověka jako muže a ženu; proto opustí muž svého otce i matku a připojí se k své manželce, a budou ti dva jedno tělo; takže již nejsou dva, ale jeden. A proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuje!“⁶⁰

⁵⁸ Vyznání víry církve, s. 251-253

⁵⁹ Vyznání víry církve, s. 288-289

⁶⁰ Mk 10, 6-9

Smrt / Pohřeb

Je smuteční a zároveň nadějný akt rozloučení s pozemským životem s příslibem nového života.

Nemoc a bolest patří vždy k největším životním problémům člověka. Nemoc je víc než jen přechodné narušení zdraví. Je to celkově lidská, tělesně-duchovní událost, která člověka vnitřně hluboce postihuje. V nemoci zakouší člověk svou bezmocnost, omezenost a konečnost. Je vytržen ze svého normálního života, odsouzen k nečinnosti a zakouší, jak málo máme svůj život ve svých rukou. To vede k izolaci, skleslosti, obavám, starostem, úzkosti, často k zoufalství. Na druhé straně přináší nemoc člověku síly k vytrvání; pomáhá nám k hlubším náhledům na to, co je v našem životě přednostnější, co je pomíjivé a co jsou trvalé hodnoty. Přesto však je nemoc jako ohrožení zdraví zlem, kterému se člověk instinktivně brání. Koneckonců nemoc je předzvěstí a ohlášením smrti. Neboť v nemoci omezený a ohrožený pozemský život nám bude ve smrti definitivně odebrán. Teprve tváří v tvář smrti, která nám v nemoci zřetelněji než kdy jindy vyvstává před očima, zakoušíme vratkost a omezenost člověka v celé její radikálnosti. Písmo svaté vidí v ohrožení člověka nemocí znamení toho, že žijeme ve světě narušeném hříchy a ještě ne zcela navráceném pod plnou Boží vládu. Přesto však evangelium odmítá vidět v nemoci jednotlivce bezprostředně trest za jeho osobní vinu. Evangelium nám spíše chce říci: Bůh chce život. Ukazuje nám Ježíše jako velkého protivníka a přemožitele nemoci (srov. Mt 4, 24; Sk 10, 38) a vidí v Ježíšově uzdravování znamení toho, že přichází Boží království a že jeho příchod znamená spásu celého tělesně-duchovního člověka. Písmo svaté nám říká, že Bůh nemiluje jen zdravé, ale právě i nemocné, kteří v očích světa nemohou podávat žádné výkony; jim je právě zvlášť blízký. Ježíš sám přece naplněním slov Písma u proroka Izajáše „naše nemoci nesl, naše bolesti na sebe vzal“ (Iz 53, 4).⁶¹

Smrt není jen medicínská a biologická smrt, totiž definitivní ukončení naší srdeční a mozkové činnosti. Smrt také není jen poslední hodinka, o které nikdo neví, kdy mu udeří. Smrt ční již do tohoto našeho života, určuje a ohrožuje život každý den nově starým způsobem. Nemoc, neúspěch, utrpení jsou předzvěstí smrti; jsou znamením pro to, že svůj život koneckonců nemáme ve svých rukou, že se nám spíš stále znovu z nich vymyká a že nám bude ve smrti definitivně odňat. Tak smrt určuje celý náš život. Určuje ho jako konečný a omezený; neboť ten zaujímá jen určitý časový úsek mezi narozením a smrtí.

Vědomí smrti činí život nejen nicotným, ale také významným a napínavým. Proto, že náš život je omezen, je čas života drahocenný. Proto platí zásada, že čas se má využívat (srov. Ef 5, 16; Ko 4, 5). Každá hodina by mohla být také poslední. Žádný okamžik se nevrátí; každý musí být využit. Tak je smrt přítomna v životě i v pozitivním smyslu; vzhledem ke smrti je náš život naléhavý,

⁶¹ Vyznání víry církve, s. 277-278

neodložitelný, definitivní. Bez smrti by byl oproti tomu život velkou dlouhou chvílí; vzhledem k smrti je výzvou, rozhodováním tady a teď. Právě tím, že se smrt bere vážně, dostává se životu jeho významu.

Křesťanská tradice proto nazývá smrt koncem poutnického stavu člověka. Chce tím říci: Smrt je definitivním koncem možnosti formovat pozemský život a s milostí Boží usilovat o spásu. Proto je třeba usilovat, pokud je čas. Život a smrt se tedy navzájem prolínají. Tam, kde je smrt zatlačována, zamlčována, zastírána a tabuizována – jak tomu často v naší moderní společnosti bývá – tam vyhasíná také skutečně lidský život. Opravdově lidsky může žít jen ten, kdo se dívá smrti do očí a přijímá ji.

V Janově evangeliu je vidět vnitřní spojitost mezi eucharistií a budoucím vzkříšením; zde říká Ježíš: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v poslední den“ (6, 54). Na jiném místě se praví: „Přichází hodina, kdy všichni v hrobech uslyší jeho hlas a vyjdou“ (5, 28-29). Proto Ježíš sám je „vzkříšení a život“; kdo v něj věří, bude žít, i kdyby umřel (srov. 11,25).⁶²

Autor hovoří o tom, že smrtí náš život nekončí. Je to skrze Boží milost cesta ke spáse.

Je důležité žít správným křesťanským životem ve společenství církve, učit se, modlit se, pomáhat a hlavně dodržovat Boží přikázání.

⁶² Vyznání víry církve, s. 297, 304

1.4.8 Autorita

Autorita je další prvek, bez kterého se žádná, a ani křesťanská rodina neobejde. „*Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, Bůh žárlivě milující. Stíhám vinu otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteří mě nenávidí, ale prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kteří mě milují a má přikázání zachovávají.*“⁶³

Pro nás křesťany je jasnou autoritou a vzorem Bůh, který se k nám hříšným sklání, pečuje

o nás, ochraňuje nás, ale také nás umí pokárat a dát zamyšlení nad našimi skutky, ukazuje nám východiska a cesty z určitých problémů a strastí, se kterými se malý obyčejný člověk potýká celý život.

Autorita není něco, co nám má jenom poroučet, hrozit a kárat, ale NĚCO: co umí chápat

a radit a pomáhat a řešit.

Má mít větší autoritu v rodině s dětmi tedy otec nebo matka?

Odpověděl jim: „Nečetli jste, že Stvořitel od počátku, muže a ženu učinil je?

A řekl: „Proto opustí muž otce i matku a připojí se k své manželce, a budou ti dva jedno tělo; takže již nejsou dva, ale jeden. A proto, co Bůh spojil, člověk nerozlučuje!“⁶⁴

Myslím si, že je správné, aby oba byli zároveň autoritami a zároveň společníky, přáteli, kamarády. Nelze říci, že chlapci budou více respektovat otce a k matce poběží pro útěchu, když je otec pokárá a naopak, že dívky budou více respektovat matku a tatínka budou mít za takovou tu vrbu. Je to těžké být obojím. Vždy však je ale nutné, aby otec a matka byli spolu zajedno při řešení určitých otázek, třeba co se týká směru ve výchově, vzdělání, chování, poslušnosti, kouření, různých zájmových aktivit, chození z kroužků atd. Před řešením každé závažné otázky je dobré se za danou věc spolu pomodlit, rozmyslet se každý zvlášť a potom vynést po domluvě rozhodné stanovisko, které bude pro tuto věc jediné směrodatné a platné.

Syn otcovským káráním zmoudří, kdežto posměvač pohružky neposlouchá.⁶⁵

Nepřipravuj chlapce o trest! Nezemře, když mu nabiješ holí. Nabiješ mu holí a jeho život vysvobodíš od podsvětí. Můj synu, bude-li tvé srdce moudré, zaraduje se i moje vlastní srdce. Zajásá mé ledví, když tvé rty budou mluvit, co je správné.⁶⁶

Autor se zde zamýšlí nad tím, jak je správné včas a pečlivě zasáhnout při určitém výchovném problému. Nejsem zastáncem přísných tělesných trestů, ale při

⁶³ Ex 20, 5-6

⁶⁴ Mt 19, 4-6

⁶⁵ Př 13, 1

⁶⁶ Př 23, 13-16

autoritativním typu výchovy je někdy „výchovná“ rada potřeba. Děti mnohdy nevědomky zkoušejí naši trpělivost, kam až je pustíme, co všechno jim dovolíme. Ve výchově v křesťanské rodině se musí vědět, co, kdy si smějí dovolit a není od věci, že dodržováním Desatera jim utvoříme jakési „mantinely“ pro jejich zdravý a zdárný vývoj.

1.5 Mateřství je dar

V dnešní době není „jednoduché“ stát se matkou. Okolnosti, vzdělání, konkurence a nedostatek příležitostí v zaměstnání, prioritní cíle, někdy i pohodlí a lhostejnost k sobě samým, a vlastně i naše společnost nedovoluje brát mateřství jako důležité povolání.

Vše kolem nás nutí plodnou éru odsouvat až někdy na samé hranice možností.

Až budeme finančně zajištěni, až budeme bydlet, až dokončíme postupy v zaměstnání, až až už je někdy pozdě. Lékaři gynekologové nás varují před riziky posouvání porodu prvního dítěte za hranici 35 let věku; zvyšují se možné problémy, nejen s početím, jak ze strany ženy, tak ze strany muže, ale i možnosti s rizikem narození postiženého dítěte.

Žena, která očekává příchod dítěte, se již nezvratně stává někým jiným. Bude matkou, osobou, která je pro nového človíčka nejdůležitějším středem vesmíru. Je jeho součástí, a již nikdy nelze udělat krok zpátky.

Mateřství změní každou ženu od základu. Nejen díky změnám fyzickým, ale i psychickým. Pokud se žena manželka s mužem manželem těší na celistvost své rodiny, uznají, že se tímto okamžikem zrodu jejich potomka změní celý jejich dosavadní život a pouto, které dělá rodinu celou a plnohodnotnou. Smyslem života každé křesťanky ženy v rodině je vytvořit domácí klid a štěstí, které vznikne také tím daným darem, že žena porodí svému manželovi potomka. Tím se naplní funkce rodiny. Pro ženu je mateřství nejenom darem, ale i velmi odpovědným a úctyhodným povoláním.

Žena matka se v rodině stává:

plánovačkou – musí vždy vědět, co je kdy potřeba zařídit;

poradkyní – vždy ví a poradí, co a jak je potřeba v rodině důležité; co je správné a co špatné, poradí, ale nechá dítě rozhodnout samostatně;

učitelkou – radí a učí, dle svého vzoru, co je potřeba pro život;

ošetřovatelkou - ošetří každou bolístku a léčí nejenom dobrým slovem a pohlazením; živitelkou – plno matek zároveň chodí do zaměstnání,

ochranitelkou – chrání před zlými silami a skutky,

ekonomkou – musí umět spočítat a vypočítat hodnoty pro život potřebné;

kamarádkou – hraje si s dítětem a učí ho hrát si;

organizátorkou – matka od začátku určuje a organizuje dítěti život a učí ho to také;

pomocnicí – učí a pomáhá dítěti ukazovat co a jak se v životě dělá,

a žena matka má mnoho funkcí a důležitých povolání, bez kterých se jakožto svých vzorů dítě neobejde.

*Moudrá žena buduje svůj dům, kdežto pošetilá jej vlastníma rukama boří.*⁶⁷

Žena - matka je důležitou osobou i pro svého manžela, učí se oba navzájem novým rolím, které: pokud je sdílí ve víře spolu, naučí své dítě správnému postoji k morálnímu životu,

k lidem, k osobnímu vztahu k Bohu, přírodě. Nejde funkci matky odloučit od funkce otce ani v očekávání potomka. Bez jednoho by nebylo možné ani jednoho. Zde jsou namísto nejdůležitější prvky naší víry a křesťanského postoje v životě. Je to víra, láska a naděje.

Pro matku je velkým darem od Boha i trpělivost, vytrvalost, schopnost odpouštění, radost, píle, shovívavost, pečlivost, bezvýhradná obětavost.

Samozřejmě, každá žena se nestává matkou hned, tím okamžikem, kdy se doví, že očekává potomka, i zde se může stát, že jsou zde nějaké zdravotní problémy, které zastiňují ten samotný fakt, že matkou se žena stane již v okamžiku početí.

V těch dnech se Maria vydala na cestu a spěchala do hor do města Judova. Vešla do domu Zachariášova a pozdravila Alžbětu. Když Alžběta uslyšela Mariin pozdrav, pohnulo se dítě

*v jejím těle; byla naplněna Duchem svatým.*⁶⁸

Vidíme kolem sebe plno žen, které staví důraz nad mateřství raději kariéru v zaměstnání. Feminismus v mateřství myslím není namísto. V zaměstnání jsou za stejné výkony sice někdy hůře oceňovány než muži ve stejných pozicích, ale cítí zde nějakou zdárnou odměnu. Poskytuje jim leckdy jakousi náhražku za nejistou „odměnu“ v rodičovské roli.

Ale co v mateřství?

To je práce na dlouhou trať, výsledky někdy i nejisté se dostávají pomalu, poskrovnu, pořád matka čeká, dá se říci, že bojuje s časem. Dítě nám sice rychle odroste, dá se říci skoro před očima, v koloběhu života, ale životní, zdravotní, fyzické potřeby dítěte musíme stále a výstižně zajistit. A co ty výsledky, které se zapisují do jeho srdce, duše, ... každé pohazení, pokárání, radost i starost, každý dotyk, každý prchavý okamžik štěstí, každý úsměv..... To vše se nám zúročí, myslím si, až v dospělosti, kdy se dítě dostane do stejné pozice, v jaké jsme teď my – do role rodiče.

Ano, je důležité být pracovitým, houževnatým, věrným, věřícím, přátelským, chápajícím, hodným, chránícím, příkladným vzorem pro své dítě, abychom mohli poté nést ovoce našeho života.

Chvála ženy statečné

Ženu statečnou kdo nalezne? Je daleko cennější než perly.

Srdce jejího muže na ni spoléhá a nepostrádá kořist. Prokazuje mu jen dobro a žádné zlo po celý svůj život. Stará se o vlnu a o len, pracuje s chutí vlastníma rukama. Podobna obchodním lodím zdaleka přiváží svůj chléb. Ještě za noci vstává dát potravu svému domu

⁶⁷ Př 14, 1

⁶⁸ L 1, 39-41

a příkazy služkám. Vyhlédne si pole a získá je, z ovoce svých rukou vysází vinici. Bedra si opáše silou a posílí své paže. Okusí, jak je dobré její podnikání. Její svítlna nehasne ani v noci. Vztahuje ruce po přeslenu, svými prsty se chápe vřetena. Dlaň má otevřenou pro utištěného a ruce vztahuje k ubožáku. Nebojí se o svůj dům, když sněží, celý její dům je oblečen do dvojího šatu. Zhotovuje si příkrývky. Z jemného plátna a šarlatu je její oděv. Uznáván je v branách její manžel, když zasedá se staršími země. Zhotovuje plátno na prodej a pásy dodává kupci. Síla a důstojnost je jejím šatem, s úsměvem hledí vstříc příštím dnům. Její ústa promlouvají moudře, na jazyku mívá vlídné naučení. Pozorně sleduje chod svého domu a chleba lenosti nejí. Její synové povstávají a blahořečí jí, též její manžel jí chválí: „Statečně si vedly mnohé dcery, ale ty je všechny předčíš.“ Klamavá je líbeznost, pomíjívá krása; žena, jež se bojí Hospodina, dojde chvály. Dejte ji z ovoce jejich rukou, ať ji chválí v branách její činy⁶⁹!

Autor zde chválí statečné a pracovité ženy, které chodí s Bohem; požehnaná ta žena, která se umí starat o domácnost, hospodářství, svého muže i majetek. Bůh celé rodině takové ženy požehná a posvětit jí celý život. Je správné, když manžel umí svou ženu pochválit a ocenit její výsledky.

1.6 Otcovství

Nemalá, zvláště závažná a ne nedůležitá je funkce toho druhého nebo spíše dalšího rodiče – otce v rodině.

Někdy se v rodinách muži chovají, že se jich mateřství – očekávání potomka netýká a čekají, že budou těmi správnými otci až když se dítě narodí a bude ho fyzicky potřebovat. Ne, to není správný názor.

I zde je především důležitost a potřeba milovat, chránit, pomáhat, sdílet, učit, ještě dříve než dítě, náš potomek přijde do našeho světa, do naší rodiny.

O lásce otcovské se tak moc nemluví. Daleko častěji se připomíná láska mateřská. A té se pak dostává až jakéhosi zbožnění, jako by to bylo něco všeobšáhleho, nezastupitelného

a nenahraditelného. Je na tom hodně pravdy. Matka má k dítěti nepoměrně „přirozenější“ cestu než otec. Po dlouhé a dlouhé generace byla péče o dítě výhradně ženskou záležitostí. Žena se také už v době těhotenství s dítětem seznamuje postupně a velmi intimně. Prožívá nový probouzející se život ve vlastním těle. A když se pak pupeční šňůra jednoho dne oddělí a je tu samotný lidský tvoreček, který se hlásí o svá práva, psychologicky k žádnému radikálnímu oddělení nedojde. Je tu kojení, opatrování a ošetřování dítěte, blízkost na dosah ruky nebo nejdříve na doslech, takže ono původní pouto biologické se přetváří v pouto psychologické, které pak vytrvá po celý život.

To s otcem je to přece jen trochu jinak. Přichází, abychom tak řekli, víceméně k hotovému. Obvykle se na svou novou funkci ani nestačí připravit a nedovede si

⁶⁹ Př 31, 10-31

s ní tak hned poradit. Na svém vlastním těle nic zvláštního nezažil. Jen kamarádi ho nyní poklepávají po ramenu

a gratulují mu se zvláštním ironickým přízvukem v hlase. Má více starostí, více práce a více vzruchu, za to však méně pohodlí, méně uspokojení vlastních osobních potřeb a v citových zájmech své ženy se cítí vytlačen ze středu, který dříve bezpečně zaujímal, až kamsi na okraj. Někdy to jde až tak daleko, že se musí vnitřně bránit, aby na toho malého tvorečka nezačal žárlit. Tak tomu asi bývalo od dávných dob. Avšak otcovská funkce, do níž mladý muž dnes vstupuje, má podstatně jiný obsah než dříve. Sociologické průzkumy ukázaly, že funkce otce se v posledních desetiletích změnila výrazněji než funkce matky. A změnila se zřejmě k dobrému. Otcové si dnes nepoměrně více s dětmi užijí. Užijí si také více intimity rodinného života než jejich dědečkové. Dříve totiž hlavní otcova role spočívala v tom, že opatroval pro rodinu obživu a chránil ji svými svaly a obratností před nebezpečím zvenčí.

Dnes však je jeho působení zaměřeno daleko více do rodiny než mimo ni. Ona vnější nebezpečí ztratila význam a na jejich místo nastoupila nebezpečí vnitřní. Rodina už dávno není ohrožena dravou zvěří a nepřátelským kmenem, ale vnitřním nedorozuměním, nedostatkem lásky, nedostatkem ohledu jednoho k druhému. To je také podklad takzvané „rodinné dysfunkce“, o níž se dnes často dočteme na stránkách odborných časopisů.

Z tohoto hlediska přibyla tedy k předchozím otcovským funkcím funkce nová, či lépe řečeno jedna z dřívějších funkcí nabyla nového, mimořádného významu.

Co se tedy od mladého otce konkrétně dnes chce? Odpovědnost, věrnost, spolehlivost!

Chce se i mnoho vědomostí, a to nejen technických o tom, co a jak dělat a jak ovládat svět věcí a přírodních jevů, ale také jak rozumět své ženě, svým rodičům a rodičům své ženy, jak předcházet konfliktům a jak konflikty řešit, jak rozumět dítěti a jeho potřebám, jeho nárokům a právům, jak připravovat a upravovat jeho budoucnost atd. Knížky a příručky o výživě, ošetřování a výchově dětí v rukou dnešních mladých otců by měly být stejnou samozřejmostí jako jsou samozřejmostí pro maminky a babičky. Otec je dnes mnohem více vychovatelem dítěte než kdykoliv dříve. Už proto, že se s ním dostává do intimního styku takřka od prvních dnů, má možnost formovat od samých počátků stavbu jeho osobnosti, a že při novém rozdělení úloh v rodině přebírá celou řadu prací dříve vysloveně „ženských“. Dnešní otec nemá tedy tolik práce s obživou rodiny, ale za to má nepoměrně náročnější úkoly v oblasti psychologické. A v tom je nové, nebývalé zhodnocení otcovské role! Podívejme se však ještě na jeden psychologický poznatek posledních let. Ukázalo se totiž, že vztah dítěte k matce nemá základ v tom, že je matka krmí a chrání před tělesnými nepříjemnostmi. Daleko významnější je zřejmě fakt, že chrání dítě před „neznámým, nepřátelským, cizím světem“ a že mu zajišťuje pocit bezpečí. Potřeba jistoty je totiž jednou z nejdůležitějších potřeb lidského života a jde o to, aby v této potřebě bylo dítě už od kojeneckého věku plně uspokojováno. A to je zřejmé, že není prakticky žádného rozdílu mezi rodiči vlastními a nevlastními, a že adoptivní rodiče,

pěstouni a pěstounky mohou být dítěti vydatnějšími dárci citové jistoty než ti, kdo je biologicky zplodili. Avšak z tohoto hlediska se nijak zásadně neliší ani postavení matky a otce vůči dítěti. Oba jsou mu dárci citové jistoty. Je to zpravidla trochu jinak rozloženo podle věku dítěte a mívá to jinou formu, ale v zásadě platí pro matku i otce stejný požadavek, aby se dítě s nimi a u nich cítilo bezpečné. K oběma by se dítě mělo blížit s vědomím, že k nim patří, že je „nedají“, že lze na ně spoléhat a i když se na něj zlobí a hubují, že za tím vším je láskyplný vztah, který je nejmocnější ochranou proti všem nebezpečím světa.⁷⁰

Autor poukazuje na důležitost přítomnosti a spolupráce otce manžela na výchově dětí, na vytváření společných hodnot.

A ukážu vám ještě mnohem vzácnější cestu: Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale lásku bych neměl, jsem jenom dunící kov a zvučící zvon. Kdybych měl dar prorocství, rozuměl všem tajemstvím a obsáhl všecko poznání, ano, kdybych měl tak velikou víru, že bych hory přenášel, ale lásku bych neměl, nic nejsem. A kdybych rozdal všecko, co mám, ano, kdybych vydal sám sebe k upálení, ale lásku bych neměl, nic mi to neprospěje. Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá, a není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy. Nemá radost ze špatnosti, ale vždycky se raduje z pravdy. Ať se děje cokoli, láska vydrží, láska věří, láska má naději, láska vytrvá. Láska nikdy nezanikne. Prorocství – to pomine, jazyky – ty ustanou poznání – to bude překonáno. Vždyť naše poznání je jen částečné. Až přijde plnost tehdy to, co je částečné, bude překonáno. Dokud jsem byl dítě, mluvil jsem jako dítě, smýšlel jsem jako dítě, usuzoval jsem jako dítě, když jsem se stal mužem, překonal jsem to, co je dětinské. Nyní vidíme jako v zrcadle, jen v hádance, potom však uzříme tváří v tvář. Nyní poznávám částečně, ale potom poznám plně jako Bůh zná mne. A tak zůstává víra, naděje, láska – ale největší z té trojice je láska.⁷¹

Myslím si, že otec, který chce být plnohodnotným vzorem a zdrojem radosti v rodině, musí především uznávat svou ženu – matku za nejdůležitější osobu, podporovat jí a dávat jí to najevo svým uznáním i fyzickým, psychickým, duchovním a duševním vztahem v období očekávání, přítomností při porodu, po porodu, atd.

Muž otec má být tím opěrným bodem, který matku udržuje v jistotě, že na určité těžkosti, starosti, nejistoty není sama.

Jdi k mravenci lenochu, dívej se, jak žije, ať zmoudříš. Ač nemá žádného vůdce, dozorce či vládce, opatřuje si v létě pokrm, o žních sklízí svou potravu. Jak dlouho, lenochu, budeš ležet? Kdy se probudíš ze svého spánku? Trochu si pospíš, trochu zdřímneš, trochu složíš ruce v klín a poležíš si a tvá chudoba přijde jak pobuda a tvá nouze jako ozbrojenec.⁷²

⁷⁰ MATĚJČEK, Z. Rodiče a děti, s. 57-59

⁷¹ 1.Kor 13, 1-13

⁷² Př 6, 6-11

Pro dítě od útlého věku bývá otec vzorem pracovitosti, síly, ochrany, vytrvalosti. Myslím, že vzor muže otce je důležitý pro rozvoj správného vývoje a charakteru každého jednotlivého dítěte v rodině.

Synové, slyšte otcovské kárání, pozornost věnujte poznávání rozumností. Vždyť jsem vám předal výborné znalosti, moje učení neopouštějte: Když jsem byl jako syn u svého otce, útlý jedináček při své matce, on mě vyučoval, říkával mi: „Drž se celým srdcem mých slov, dbej na mé příkazy a budeš žít Získej moudrost, získej rozumnost. Na výroky mých úst nezapomeň, neodchyluj se od nich.“⁷³

Pokud dítě vyrůstá v rodině bez otce má zkreslený, nevyjasněný pohled na svět a samostatně není schopno v některých svízelných životních situacích či krizích se rozhodnout správně.

Jako má mince obě strany, tak je v životě dítěte potřeba získávat oboustranně vzory, zkušenosti, učit se, radit se, komunikovat a poznávat věci současně od matky i od otce.

Dodržuj, můj synu, otcovy příkazy, a matčíným poučováním neopovrhuj. Přivaž si je natrvalo k srdci, oviň si je kolem hrdla. Povedou tě, kamkoli půjdeš, když budeš ležet, budou tě střežit, procitneš a budou s tebou rozmlouvat. Vždyť příkaz je světlem a vyučování osvětluje, domluvy a kárání jsou cesty k životu.⁷⁴

Poslouchej otce, on tě zplodil, a matkou nepohrdej, když zestárla. Pravdu získej a nekupči moudrostí, kázní a rozumností. Otec spravedlivého velice jásá, zplodil moudrého a raduje se z něho. Ať se raduje tvůj otec i tvá matka, tvoje rodička ať jásá.⁷⁵

⁷³ Př 4, 1-5

⁷⁴ Př 6, 20-23

⁷⁵ Př 23, 22-25

SHRNUTÍ

Na světě jsme díky Bohu pro to, aby měl náš život daný směr a cíl, pokud dodržujeme Jeho přikázání, máme životní jistotu, že náš život je jedinečný, smysluplný a důležitý.

Muž a žena je tu jeden pro druhého v manželství jako opora, v rodině pro děti jako vzory, učitelé a vychovatelé, aby se život stal naplněným, plnohodnotným a smysluplným.

Člověku jsou od Boha dány víra, naděje a láska, aby viděl, zažil a poznal, jak je život na zemi krásný.

Výchova je velice důležitá, ačkoliv se na žádné škole jak správně dělat výchovu nelze naučit, můžeme se s pomocí Boží naučit učit vychovávat a tím předat svým dětem důležitou a životní zkušenost, že Boží láska se sklonila k nám.

Nejsme tu sami sebou, náš život má smysl, poznáváme to každý den skrze modlitbu a čtení Písma svatého.

Musíme si uvědomit, že děti jsou dar Boží. Musíme je umět jakožto dar přijímat bezelstně, nezištně a s bezvýhradnou láskou a také se o ně tak pečlivě starat.

2. Životní období

2.1 Období před dětmi

Pro mladý manželský pár je důležitý tělesný sexuální kontakt. A zde vyvstává otázka plánování dětí versus antikoncepce= zabránění početí. Je povinností každého z partnerů sdělit svému partnerovi již před sňatkem otázky týkající se zdravotního stavu a poměrů ekonomických a finančních. Pokud nemají mezi sebou tajnosti v těchto důležitých a nezbytných věcech v životě, nastává chtěný i skutečný soulad. Mezi důležité vlastnosti, které by společně měli partneři sdílet je i zdrženlivost, ohledy na přání toho druhého, nejenom poskytnutí manželského aktu, zde záleží na jejich dobru, musí se pečovat o čisté bezelstné přátelství na tělesné i duchovní rovině.

Manželé vyrostli v rodinách svých rodičů, kde mohli sbírat vzory a zkušenosti od prarodičů a rodičů. V jejich manželském soužití se připravují i duchovně na novou roli – roli rodiče.

Pokud se manželé rozumně dohodnou na vzájemném sdílení, mají a splňují podmínky hmotné, materiální, tak se mohou začít na roli rodičů připravovat i modlitebně.

„Opět vám pravím, shodnou-li se dva z vás na zemi v prosbě o jakoukoli věc, můj nebeský Otec jim to učiní. Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich.“⁷⁶

„Když ty se modlíš, vejdi do svého pokojíku, zavři za sebou dveře a modli se k svému Otci, který zůstává skryt, a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.“⁷⁷

Je důležité se modlit pravidelně ve společenství, v rodině, s partnerem, je též důležité, naučit se i sami rozmlouvat s Bohem.

Zpočátku slova neumíme uspořádat, ale Bůh nás slyší a s jeho pomocí můžeme zvládnout všechno. Nacházíme úlevu od bolestí, starostí a problémů. A nalézáme odpověď.

„Máme v něho pevnou důvěru, že nás slyší, kdykoliv o něco požádáme ve shodě s jeho vůlí. A víme-li, že nás slyší, kdykoliv o něco požádáme, pak také víme, že to co máme, jsme dostali od něho.“⁷⁸

⁷⁶ Mt 18, 19-20

⁷⁷ Mt 6, 6

⁷⁸ 1.Jan 4, 14-15

2.2 Očekávání příchodu dětí

Pro přirozené plánování rodičovství je u žen metoda vhodného období, tzv. kalendářová, kdy se dá přesně určit období plodných a neplodných dní. Billingsova metoda spočívá v pozorování hlenu u žen, ta je u věřících katolíků dovolena. Bůh vložil do přírody cykly plodnosti přirozenou zákonitostí. Přirozené plánování spočívá v oboustranné spolupráci a ohleduplnosti partnerů. Metody mají svá pro a proti. U metody sledování neplodných dnů dovoluje manželské spojení s nulovým zdravotním rizikem a nulovým peněžním výdajem. Do moderní antikoncepce se zahrnují prášky a pesary, které již mají určitou finanční zátěž.

Mezi jiné metody patří přerušovaná soulož, barierové metody (kondom, nitroděložní tělísko, diafragma, spreje, čípky, masti, gely a tablety), hormonální prostředky (kombinací estrogenu a progestogenu proti gestagenu – mají raně abortivní účinky, brání nidaci=uhnízdění vajíčka), norplant pod kůži na 5 let, operativní – sterilizace =podvázání u žen (oddělení elektrokogulací vaječnicků), u mužů vasktomie= oddělení chámovodů.

Stanovisko Církve k antikoncepci: každý manželský styk by měl být otevřen pro plození (encyklika Pavla VI. z roku 1968 *Humanae Vitae*), je to manželské sebedarování a osobní rozhodnutí. Manželská láska a intimnost spočívá v poskytnutí manželského aktu, povolání k manželské intimnosti, péče o manželské přátelství – jejich oboustranné dobro.

Kurzy rodičovství je dobré vyhledat a navštívit také pro to, že je potřeba sdílet s ostatními křesťany radosti a starosti spojené s výchovou dětí.

Zde se může ukázat, že se pro partnery očekáváním dítěte, které považují za radostnou událost objeví nejistoty a obava, zda správně rodičovskou roli pochopí a zda-li to zvládnou.

Ježíš říká: „Věřte, že všechno, oč v modlitbě prosíte, je vám dáno, a budete to mít.“⁷⁹

Bůh nás ujišťuje, že svoji novou funkci otec i matka zvládnou, pokud se umí mít dostatečně rádi a odevzdávají Mu své prosby v modlitbě.

„Budete-li o něco prosit Otce ve jménu mém, dá vám to.“⁸⁰

Při přípravě otce i matky je důležité osobní a konkrétní sžití v rodině a v manželství. Nejenom tak, že *budou ti dva jedno tělo (Mt 19, 5)*.

„Kéž Bůh našeho Pána Ježíše Krista, Otec slávy, nám dá ducha moudrosti a zjevení, abychom Jej mohli lépe poznat.“⁸¹

„A tak vám pravím, prostě, a bude vám dáno; hledejte, a naleznete; tlučte, a bude vám otevřeno. Neboť každý, kdo prosí, dostává, a kdo hledá, nalézá, a kdo tluče, tomu bude otevřeno.“⁸²

⁷⁹ Mk 11, 24

⁸⁰ J 16, 23

⁸¹ Ef 1, 17

⁸² L 11, 9-10

Je důležité nepřestat se modlit:

- *abychom chránili svoji mysl a aby nás nepřítel nemohl trápit připomínáním dosud nevyslyšených modliteb;*
- *abychom se nestali nejistými, ale naopak abychom byli vnitřně posílení k chození v lásce; (Musíme mít na paměti, že když se modlíme za své blízké a Duch svatý jedná v jejich životech, nepřítel se bude snažit mezi vás vnést spory a rozdělení.)*
- *abychom byli bdělí k nástrahám, které nepřítel líčí na ty, za které se modlíme.*⁸³

2.3 Porod

K početí, těhotenství a porodu dochází intenzivní tělesnou zkušeností dvou lidí. Ostatně žádný pohyb není možný bez tělesného vnímání. Z výzkumů komunikace víme, že mezilidská komunikace je z 90 % neverbální. Tím není myšlen přímý tělesný kontakt jako například při sexu nebo při kojení, ale také neverbální kontakt s tělesným odstupem (například pohyby, oční kontakt, gestikulace, pohyby hlavou, držení těla, chůze).

Tato pozorování však platí pouze u dospělých. Naproti tomu děti potřebují přímý tělesný kontakt mnohem častěji a intenzivněji. Pomysleme, že dítě ještě nemá k dispozici jazyk, řídí se tedy pouze podněty, které mu zprostředkuje pokožka. Dítěti je třeba umožnit, aby vnímalo matku celou pokožkou – a čím je menší, tím víc potřebuje užší a někdy až symbioticky těsný vztah, v němž se cítí s matkou svázané, jako by bylo její součástí.

Už v matčině lůně dítě zažívá pevné objetí jako prvotní způsob života. Čím pokročilejší je potom vývoj plodu, tím víc se v děloze rozpíná a děložní stěna ho drží stále těsněji a pevněji. Pokaždé když se těchto hranic dotkne, vnímá dítě rytmus pohybování a také to,

že jsou pevné, teplé a měkké. Tak i matka čím dál jasněji vnímá, jak se jejímu dítěti daří. Plod se může spolehnout na matčin tělesný rytmus a cítit se bezpečně. Není úžasné uvědomit si, že duše se „vtělí“ za neustálého matčina chování?

*K tomuto vtělení dochází na třech úrovních: houpavým rytmem zleva doprava (když matka jde), zepředu dozadu (když například válí těsto) a zespodu nahoru (když věší prádlo). Později slouží adaptace na matčin rytmus a prostorovou dispozici výzvam, které vyžadují větší vůli (například vyrovnávání polohy nebo orientace v prostoru). Ale dítě nevnímá jen tento rytmus. Jeho spolehlivými průvodci jsou i tlukot srdce a dech. Jak roste schopnost vnímat, může se dítě spolehnout, že na jeho vlastní silné pohyby odpovídá matka radostnou reakcí nebo pohlazením břicha.*⁸⁴

Porod je novým a nenahraditelným okamžikem v životě ženy i muže, a naplňuje smysl rodiny jako takové.

⁸³ SHERREROVÁ, Q. Jak se modlit za své děti, s. 36

⁸⁴ PREKOPOVÁ, J. Pevné objetí

„Velice rozmnožím tvé trápení i bolesti v těhotenství, syny budeš rodit v utrpení, budeš dychtit po svém muži, ale on nad tebou bude vládnout.“⁸⁵

Přítomnost otce u porodu

Jakožto byl otec při početí u toho, tak by bylo dobré a podporující pro svou manželku také to, aby byl manžel, otec dítěte přítomen u porodu. Dnešní porodnice, jsou oproti dřívější době, pro tyto situace velice dobře vybaveny, ale není pravidlem, že by každý manžel a otec byl ochoten své ženě tento ohromující, těžký a zároveň krásný, okamžik v životě ulehčit.

Dnes je možnost chodit na předporodní kurzy, kde odborné asistentky nenásilnou formou seznamují rozehvělé a budoucí rodiče s tím, co přijde. Ale samozřejmě osobní zážitek je nesmazatelně důležitější pro celé manželské soužití. Muž uvidí, že porod není jen vypuzení plodu ven, ale i zde se osvědčuje charakter a síla jejich vztahu.

V dnešní době jsou umožněny různé alternativní přístupy k porodu, také porod doma. Ačkoliv se lékařské názory většinou přiklánějí k tomu, aby žena rodila v porodnici a domácí porody odsuzují, tak si myslím, že přesto má žena s mužem právo svobodně se rozhodnout.

„Hospodinův anděl se položí táborem kolem těch, kteří se bojí Boha, a bude je bránit. Okuste a uzříte, že Hospodin je dobrý. Blaze muži, který se utíká k němu.“⁸⁶

⁸⁵ Gn 3, 16

⁸⁶ Ž 34, 8

2.4 Kojenecké období

Charakteristika

Toto období je celkem krátké, počítá se, že novorozencem je dítě asi jen v období týdne, ani ne celého takzvaného šestinedělí. Kojení je přitom naprosto přirozenou funkcí matky živitelky, a opět se mu začíná, oproti minulým dobám s různými umělými výživami, přikládat osobitý důraz. I zde je potřeba především umožnit matce klid při soužití s dítětem, nemusí se otec cítit odstrčen, když vidí ten úzký vztah mezi matkou a dítětem. Dítě matku zná ze všech nejlépe, vždyť v ní a s ní rostlo devět měsíců; a jeho přirozené instinkty se mohou v její blízkosti takto nejlépe rozvíjet.

Novorozenci se zajímají o přítomnost, jestli mají v danou chvíli vše, co potřebují ke spokojenosti. Když jsou dospělí okolo nich nervózní či vzrušení, cítí to, stejně jako vnímají něčí přítomnost či nepřítomnost. Když jsou nemocní nebo je něco bolí, nejsou schopni svůj stres vyjádřit jinak než záchvaty vzteku, podráždění či nevolností. Mohou také být letargičtí a neteční. Často se upnou na jednoho člověka, nejčastěji na matku, a odmítají se nechat chovat někým jiným, což může dotyčného vyčerpávat.⁸⁷

Důležité připomínky při nemoci či postižení

Hlavní je neustálá láskyplná péče. Na jejich potřeby odpovídejte něžným dotykem, slovem a zpěvem. Když vás něco trápí, obklopte sebe i miminko uklidňující hudbou a okolím. Snažte se co nejvíce dodržovat obvyklý režim, do kterého přidáte případné terapie či ošetřování, místo aby léčení nahradilo obvyklé činnosti. Všechno by mělo probíhat v klidu, organizovaně a co nejpříjemněji.

Využijte tento čas, abyste se dozvěděli co nejvíc o diagnóze, terapii a prognóze, jakou vaše dítě má. Tyto znalosti mohou prohloubit váš zármutek, ale mohou vám také pomoci jednat moudře. Vaše chování a obavy ovlivňují prostředí, ve kterém je vaše miminko, proto si zjistěte co nejvíc informací a opatřete si pomoc. Když se budete o své dítě s láskou a péčí starat, budete je milovat takové, jaké je a v jakého člověka může vyrůst. Naučte se užívat si přítomnost.⁸⁸

⁸⁷ COLOROSOVÁ, B. Krizové situace v rodině, s. 79

⁸⁸ Tamtéž, s. 79-80

2.5 Batolecí období

Charakteristika

Batolata aktivně prozkoumávají svá těla, svět okolo sebe a možnosti jak se světem komunikovat. Nemoc či postižení, které bude zkoumání okolí a sama sebe ztěžovat, je bude frustrovat. Léčba či terapie, která je bude nějak omezovat, pravděpodobně způsobí výbuch vzteku. Přimět malé dítě, aby si na chvíli sedlo, je problém; přimět je, aby zůstalo delší chvíli sedět, je nemožné. Stejně jako umí vyjádřit celou škálu emocí, jsou batolata schopna „číst“ vaši náladu a přebírají vaši úzkost a strach. Rozumí více, než jsou schopna vyslovit. Jestliže jim budou zdravotní problémy bránit v dorozumívání, bezpochyby můžete očekávat projevy frustrace a zlostné výbuchy. Trucování, vzpurnost a házení hračkami – tak batolata projevují své negativní pocity. Prospívají, když mají pravidelný režim a dost času na hraní.⁸⁹

Důležité při nemoci

Stejně jako miminka i batolata potřebují stálou a láskyplnou péči. Na seznam můžete přidat i společnou hru. Hraní vám oběma, matce i dítěti, umožní odpočinek od reality nemoci či postižení. Do hry můžete také šikovně zapojit terapii; někdy sama hra je lepší lék než předepsaná terapie, jestliže si oba potřebujete od bolestivé a monotónní léčby odpočinout

Dítě už začíná chápat svou nemoc či handicap. Použijte obrázky v knížkách nebo si nakreslete vlastní. Vyhýbejte se frázím jako „špatné buňky“. Dítě si s velkou pravděpodobností spojí „špatné buňky“ se „špatným chováním“ a bude přesvědčeno, že si nemoc způsobilo, nebo že si ji zaslouží. Jednoduchými výrazy mu vysvětlíte, čím trpí a jakou podstupuje léčbu, že bere léky nebo provádí speciální cvičení proto, aby jeho tělo fungovalo lépe. Návštěvy lékaře spíš proběhnou hladce, jestliže dítěti vysvětlíte, co je čeká, slovy, která pochopí. Nechejte mu tolik zodpovědnosti, kolik zvládne: oblékání, přikládání obvazu, chystání roušky na obličej, počítání prášků či doušků vody. Hračky jako panenka a lékařský kufřík mu pomohou ztvárnit jeho léčbu a starosti.

Pamatujte si, že malé děti rozumějí víc, než umějí vyjádřit. Dávejte pozor, co před nimi říkáte, i když si myslíte, že neposlouchají. Když před dítětem vyjádříte své obavy, přijme je za své, ale bez vašich vědomostí a zkušeností je bude prožívat mnohem intenzivněji. Hluché děti vnímají řeč vašeho těla a mnohemu porozumí, i když neslyší slova. Výsledky lékařských testů neberte osobně, jako hodnocení vašich rodičovských schopností. Když se budete za špatné výsledky obviňovat, nikomu tím neprospějete. Místo toho zaměřte energii na možné příčiny a možnou nápravu, jestli lze výsledky nějak zlepšit. Buďte na sebe i dítě hodní, přece s nikým nesoutěžíte. Schopnost malých dětí žít v přítomném okamžiku by vám mohla pomoci neutopit se v pochybnostech „coby, kdyby“. Každý den je námět k zamyšlení a poučení, ale když uplyne, přestaňte se jím zabývat a zítra můžete začít s čistým štítem.⁹⁰

⁸⁹ COLOROSOVÁ, B. Krizové situace v rodině, s. 80

⁹⁰ Tamtéž, s. 80-81

2.6 Předškolní věk

Charakteristika

Od narození do vstupu do školy projde dítě velikými změnami. Jako nemluvně je cele odkázáno na péči rodičů, zvláště na péči matčinu. Jakmile začne chodit a mluvit, začínají na ně působit vedle rodičů i jiní činitelé, sousedé, hosté a jiné děti, s nimiž se setkává. Jejich vliv se rok od roku rozhojňuje. Rozhodujícím výchovným činitelem zůstávají však rodiče a domov. Většina života dítěte se v té době odehrává před očima rodičů nebo aspoň v dosahu jejich vlivu. To dává ráz celému tomuto období.

I když v této době dítě ještě „nic nedělá“, musí jeho mysl vykonat obrovský kus práce: učí se dívat, chodit a mluvit, učí se, že nesmí dělat všecko, co by chtělo, ani říkat všecko, co mu napadne, a určité věci naopak musí říci a vykonat. Učí se, že jsou způsoby vhodné a nevhodné. K tomu na každý den poznává v přírodě i doma, na dvoře i na ulici něco nového, co má své jméno a svou funkci. I okruh lidí, které poznává, je rok od roku širší: jedni je poutají, druzí všelijak odpuzují. Žádná výprava do dalekých končin nepřinese dospělému tolik nového, co přinese malému dítěti každý týden jeho života. Je to objevitelské období jeho života.⁹¹

Děti v tomto věku poznávají samy sebe jako jednotlivce a kladou neustále spoustu otázek o svém těle, o světě okolo sebe a o lidech v něm. Srovnávají sebe a své tělo s ostatními, hledají rozdíly a společné rysy. Často rozlišují „dobré“ a „zlé“ postavy ve filmech jen podle fyzického vzhledu a tónu hlasu. Odlišnosti jsou často pokládány za špatné a nepatřičné.

Důležité při nemoci

Předškolní děti občas nerozlišují mezi snem a skutečností – co kdyby léky místo nich mohl brát vymyšlený kamarád, který by také místo nich schytl vinu za rozbitou lampu? Ve víře, že jejich slova a činy mají kouzelnou moc, se mohou pokoušet svou nemoc či handicap zahnat. Když o jejich trápení mluvíte, bývají smutní, zmatení či neujasnění. Tyto pocity často společně s frustrací a obavami promítají do hry a kreseb.

Využijte neustálých otázek, které předškolní děti mají, k tomu, abyste pořádně vysvětlili podstatu nemoci či postižení. Pomocí obrázků a slov věcně popište diagnózu a terapii. Přiznejte, že všechny odpovědi neznáte a že na některé otázky odpovědi zatím nejsou. Mohou se ale spolehnout, že je neopustíte. Nepředstírejte, že je injekce nebude bolet, přiznejte, že bolet bude, ale že budete s nimi, aby vás mohly držet za ruku a klidně pořádně stisknout, když budou potřebovat. Potom je obejmete a utěšíte.⁹²

Pane, dej mým dětem moudrost v tom, co mají hledat a čemu naslouchat. Pomoz jim vyhnout se věcem, které poskvřňují mysl.

⁹¹ ŠOLTÉZ, Š. Kristus a rodina, s. 103-105

⁹² COLOROSOVÁ, B. Krizové situace v rodině, s. 81-82

*Odhodlaně se tedy připravte ve své myslí, buďte střízliví a celou svou naději upněte k milosti, která k vám přichází ve zjevení Ježíše Krista. Jako poslušné děti nedejte se opanovat žádostmi, které vás ovládaly předtím, v době vaší nevědomosti; ale jako je svatý ten, který vás povolal, buďte i vy svatí v celém svém způsobu života.*⁹³

2.6.1 Návštěva mateřské školky

Bylo by velkým ochuzením a nedorozuměním, kdyby se v mateřské škole hledal jen jakýsi přípravný stupeň školy základní, anebo – jak tomu bývalo ještě před druhou světovou válkou – prostředek, jak pomáhat zaměstnaným matkám a rodinám na nižší ekonomické úrovni a jak děti chránit před zanedbáváním. Dnešní význam mateřské školy je však docela jinde.

Z hlediska vývojové psychologie je mezi batoletem a dítětem předškolního věku rozdíl epochy. Děti mateřskou školu prostě potřebují. Předškolní děti po třetím roce za normálních okolností překračují hranice svého nejbližšího rodinného kruhu a k vědomí vlastního „já“, tj. k své identitě, přidává nový významný prvek – vztah k druhým dětem, k svým vrstevníkům, ke své generaci. S lidmi z této své generace bude jednou chodit do školy, pak do tanečních, pak s nimi půjde do zaměstnání, atd., odtud bude mít přátele a většinou i spolupracovníky, milence i manžela či manželku.

Můžeme si povšimnout, že v tomto předškolním věku naprostá většina dětí po společnosti druhých dětí vysloveně touží. Jsou celé šťastné, když si jich druhé děti všimnou, když je vezmou do hry, když se před nimi samy mohou trochu předvést a vytáhnout, a ze všeho snad nejvíc, když si mohou svou novou kamarádku či kamaráda přivést k sobě domů a ukázat je svým rodičům. Druhé děti vstoupí na vývojovou scénu našeho dítěte a už z ní neodejdou. Jeho vztahy k nim se budou rozvíjet, prohlubovat, rozšiřovat, měnit, ale nadále budou tvořit podstatnou (od věku mladistvého výš pak už zcela převažující) součást jeho života.

*V předškolním věku to začíná – a mateřská škola je k tomu velice vhodnou příležitostí. Rozvíjejí se tu důležité vlastnosti, které dítě doma nezíská. Je to schopnost spolupráce, družnost, solidarita, obětavost, tolerance, soucit, soustrast. Nejvýznamnější vztah vytvořený na podkladě vývojových zisků v oblasti intelektové i citové, je přátelství.*⁹⁴

Mateřské školy v současnosti pro množství zažívají opravdový rozkvět, díky novým technologiím, přístupům, technice a novým poznatkům a informacím ve výchovné oblasti

⁹³ 1.Pt 1, 13-15

⁹⁴ MATĚJČEK, Z. Co, kdy a jak ve výchově dětí, s. 47-50

se nabízí zdravým i postiženým dětem neomezená nabídka akcí, soutěží, výchovných programů, ozdravných pobytů, škol v přírodě, výletů apod.

Charakteristika dítěte s nemocí

Dítě v tomto věku může nést odpovědnost za některé úkoly spojené s nemocí či handicapem, když jej bez větší námahy zvládne, ale nesmíte na ně přenášet ty úkoly, které musí zůstat na vás. Dítě nemůže rozhodovat o tom, jestli budete dnes spolu cvičit; může ale rozhodovat o tom, kde. Nemůže rozhodovat, jestli si vymění obvaz nebo ne, ale může říct, jako by měl mít barvu. Nemůže rozhodovat, jestli bude brát léky, ale může si hlídat a odškrtávat, kdy má vzít další. Čím víc odpovědnosti a rozhodování ohledně svého zdraví na sebe může dítě vzít, tím se bude cítit schopnější a jeho sebedůvěra poroste.

Předškolní děti jsou si vědomy svého stavu, proto je důležité, aby se mohly stýkat s různě starými lidmi, trpícími stejnou nemocí či postižením. Kroužky a podobná setkání mohou pomáhat rozvíjet jejich fyzické, sociální a jazykové dovednosti. Když se dítě setkává s lidmi mimo úzký kruh rodiny, musíte být všichni připraveni na zvědavé pohledy, otázky a neomalenost mnoha z nich. Vaše jednání, moudrost, soucit a odvaha dají vašemu dítěti podporu i příklad, jak se jednoho dne může chovat.⁹⁵

Souhlasím s autorkou, že každé dítě je jedinečné a důležité pro svou rodinu a své kamarády už svou přítomností a sdílením společných aktivit.

Je důležité umět dítěti vysvětlit i postižení nebo nemoc jeho blízkého či kamaráda. K tomuto dnes velice přispívají i specializovaná integrovaná školní zařízení, kde spolu vyrůstají děti zdravé a postižené.

⁹⁵ COLOROSOVÁ, B. Krizové situace v rodině, s. 82-83

2.7 Mladší školní věk do 9 let

Práce se školákem

Jestliže dítě jednou vstoupí do školy, vstoupí tím škola do života rodiny – a má tendenci tam setrvat dlouhá léta. Tím, že se naše dítě stalo školákem, získalo sice novou společenskou hodnost, ale v podstatě se nezměnilo. Velice mu záleží na tom, aby rodiče měli zájem o jeho školní práci, aby s ním sdíleli jeho starosti a radosti, úspěchy i neúspěchy – aby zkrátka byli na jeho straně.

Zájem o školní práci dítěte mají projevovat všichni, ale pracovat s ním, tj. dělat úkoly, kontrolovat přípravu, by měl ten, kdo má na to lepší nervy! Nepodceňujeme práci s dítětem! Dobré nervy by tedy měl být ten první a nejzávažnější předpoklad. Teprve za ním mohou jít ty ostatní, jako třeba, kdo má nejvíc času, kdo se na to nejlíp cítí, kdo je vzdělanější apod.

V klidu a pohodě.

Zájem vede pozornost. Nervový systém dítěte je dosud nezralý a norma pro soustředění na jednu věc je u dětí na začátku školní docházky 10 minut. Je tedy třeba udělat učení zajímavým. K tomu je třeba dítěti dobře rozumět a mít trochu pedagogického vtipu a umění.

Ne dlouho – a úkoly pokud možno střídat! Aby si zatížená mozková centra mohla odpočinout. Pak zase lépe pracují.

U školních začátečníků (ale i u starších dětí se slabším nervovým systémem a u dětí s lehkou mozkovou dysfunkcí napořád) se osvědčuje, nemusí-li při práci zachovávat jednu polohu. Mohou tedy při práci na úkolu (pokud to technicky nevedí) stát, klečet a polohu měnit. To je totiž způsob, jak nervový systém dítěte nevyčerpat, ale naopak mu dopřát i během duševní práce odpočinek. (Školní dítě má mít také dostatek pohybu v době mimoškolní.)

Vyloučit rušivé podněty. Děti jsou nepozorné proto, že nedovedou dobře „odtlumit“ podněty, které by vnímat měly, od těch, které na ně útočí ze všech stran a které jsou v dané chvíli nadbytečné nebo nežádoucí. A čím je dítě roztěkanější, tím více dbáme na tuto zásadu. Znamená to například dát stolek tak, aby dítě nevidělo do pokoje, ale jen do zdi, sednout si k němu spíše po straně než zepředu, odstranit všechny rušivé podněty z doslechu i dohledu, neučit se v kuchyni, kvůli různým zápachům, mít pro učení jen jeden kout, kde se pokud možno nic jiného nedělá.

Předjímat možné chyby dítěte a nedovolit mu, aby nějakou chybu dělalo (pokud to lze). Raději je včas zarazíme, pomůžeme a poradíme.

Povzbudit a pochválit. A to nejen za dobrý výkon, ale za každou dobrou snahu. Kdybychom neocenili snahu, u mnohých dětí (a zvláště u těch se slabším nadáním) třeba bychom se ani lepšího výkonu nedočkali.

Nezajímat se jen o školu, ale také o všechny jiné činnosti dítěte. Nedělat ze školy božstvo, kterému se jen slouží a přinášejí oběti.⁹⁶

⁹⁶ MATĚJČEK, Z. Co, kdy a jak ve výchově dětí, s. 63-64

Souhlasím s autorem, že vhodné prvky k učení se u školáka zúročí a přinesou výsledky. Chce to však ohromnou míru trpělivosti a porozumění.

Všechny předpoklady pro zdravé učení a zdravou motivaci musí vycházet od rodičů a vychovatelů. Co se tímto rozumí? Rodiče, kteří jsou sportovně založeni, jistě rádi povedou a naučí dítě lásce ke sportu. Rodiče, kteří ovládají hru na nějaký hudební nástroj jsou také vzorem pro své dítě. Měli by mít na zřeteli, že se dítě učí postupně, každé nemá hudební sluch či pohybové nadání. Je potřeba vhodně dítě motivovat, aby si samo vybralo svůj zájem, zálibu a koníček, který může být smysluplným doplňkem celého jeho života.

Charakteristika dítěte s nemocí

Děti v tomto období srovnávají a zkoušejí, co všechno zvládnou a co všechno jim autorita povolí – včetně doktorů, zdravotníků, učitelů a rodičů. Snaží se porušit stanovené hranice a přitom doufají, že ony hranice nezmizí. Potřebují prostředí zároveň pevné i přizpůsobivé, ať už se jedná o denní režim nebo pravidelné rehabilitace. Umějí již rozlišit mezi fantazií a skutečností, zkoumají a třídí informace a situace. Jsou si vědomy jednotlivých rozdílů mezi sebou a vrstevníky v důsledku nemoci či postižení. Jestliže trpí chronickou nemocí, stává se součástí jejich identity. Časté absence ze školy jim mohou přidávat další potíže. Dohnat zmeškané učivo po třech dnech nachlazení není problém; ale dohánět učení po zameškaných dvou dnech, pak třech týdnech a nakonec dalších několika dnech hospitalizace, stále oslabený a utrápený, je už hodně těžké. Jestliže je nějak zhoršena jejich schopnost učení, bude dohánění tím obtížnější. K problémům se zameškanou látkou se přidává i přerušování sociálního kontaktu s vrstevníky, což jen dále zhoršuje situaci.

Chtějí se podobat svým vrstevníkům, být přijímány a mít dobré kamarády. Umějí vypořádat, jak se cítí ostatní a často pomáhají dětem, které nejsou ve skupině z nějakého důvodu přijímány, protože takové odloučení samy zažily.⁹⁷

Autorka je toho názoru, že vývojem dítěte jsme ovlivněni i my sami. Děti se zabývají někdy i otázkami, nevhodnými a nepochopitelnými v jejich věku. Přesto je potřeba jim s citem stále vše vysvětlovat a hlavně najít si čas spolu komunikovat, abychom se jim neodcizili.

⁹⁷ COLOROSOVÁ, B. Krizové situace v rodině, s. 83-84

2.7.1 Volba zájmových činností

Před dítětem, které nastoupí do školy, se otevře úplně nový svět s novými přáteli, učiteli, zájmy a zájmovými činnostmi. Na základních školách mimo výuku může dítě navštěvovat k vyplnění volného času různé kroužky s různými tématikami.

Je dobré dítě podporovat a hledat spolu s ním věci, co ho baví. Není od věci, že vzdělání v základní umělecké škole, jazykové škole, divadelního, hudebního či keramického směru

je pro dítě velkým přínosem. Učí ho a vychovává k cílevědomému postoji k životu a rozvíjí jeho přirozené vjemy, nadání a leckdy objeví i talent.

Ve skautském oddílu nachází poznáváním přírody, navazováním osobních vztahů, výpravami a soutěžemi správné postoje a hodnoty pro svůj další život.

V současné době, s mnoha negativními nabídkami, je potřeba citlivý přístup i ve výběru zájmů. Je důležité ujišťovat dítě, že učení se něčemu novému,

je pro něj zdravé a potřebné. Nechceme dítěti nabízet nudu, jen bezcílné bloumání po ulicích, které může vést k útěku do nevhodné party, sekty nebo ho donutí k trestné činnosti. Po finanční stránce jsou některé zájmové činnosti dost zatěžující, a přesto by měli rodiče dítěti poskytnout dostatek smysluplného vyžití a zvážit a posoudit hodnotu věci.

Tak rodiče zamezí dítěti, aby na něj působilo množství nevhodných televizních programů, počítačových her a automatů, nevhodných part a možný vliv sekt.

2.8 Střední školní věk do 12 let

Charakteristika

Nejsou ani dospělí, ani děti a chtějí být obojím; děti v tomto věku se stydí plakat nebo sedět někomu na klíně. Touží po nezávislosti, která přichází s dospíváním, aby mohly samy přijít na to, jak se svými bouřlivými pocity naložit. V tomto věku mají spoustu nových zájmů a společenských činností, kterými tráví hodně času.

Děti v tomto věku potřebují všechno, co potřebují mladší děti, plus dostatek příležitostí trávit čas se svými vrstevníky, povídat si, smát se a radovat. Potřebují, aby mohly brát rodiče jako svůj vzor, proto je důležité, aby rodiče uměli vyjadřovat před dětmi své pocity.

V tomto období by si měly děti uvědomovat sebe sama a rozvíjet svou sebeúctu.

Nemocné dítě čelí nejen všem emocionálním, psychologickým, fyzickým a intelektuálním změnám jako jeho vrstevníci, ale k této výbušné směsi se přidává nemoc či handicap.

Děti v tomto věku se zabývají již otázkou své identity, a tak kladou spoustu konkrétních, nepříjemných a někdy i bolestných otázek ohledně svého zdraví.

V této době je také velmi důležitý tělesný vzhled a všechny odchylky od normálu vzbuzují hrůzu. Děti popírají své zdravotní problémy, odmítají nosit silné brýle a tápou po chodbách, schovávají naslouchátka a pak při vyučování předstírají, že je vše v pořádku.

Často vztek, frustraci a bolest, kterou cítí, nasměrují z velké části na mladší sourozence, hlavně když jsou zdraví. Ale jestliže zuří a vylévají si na nich svůj vztek, musejí se naučit, že jen proto, že trpí nemocí či postižením, nepřestávají být zodpovědné za své chování.

Na druhou stranu před rodiči často své trápení skrývají, hlavně když se jedná o první nápor nemoci či o nové problémy a když cítí, že jsou rodiče přemoženi vlastním žalem. Často pak vynakládají spoustu energie, aby rodiče povzbudily, přitom potřebují pravý opak: aby rodiče povzbuzovali je.

Je správné, aby děti přejímaly čím dál větší zodpovědnost za péči o své zdraví. Když jim dáváte konkrétní informace o jejich nemoci či handicapu, buďte připraveni na stejně dobrý výklad o fyzickém a pohlavním dospívání. Možná se nebudou ptát, ale to nevadí, stejně jim to řekněte. A buďte stejně otevření a povězte jim, jak nemoc může jejich dospívání ovlivnit.⁹⁸

Důležité

Rodiče by měli dítě v tomto citlivém období vnímat a naslouchat mu. Největším nešvarem je uklidnit děti televizí, počítačem a na jakousi konverzaci nezbyvá čas. Děti, pokud bychom jim nevěnovali dostatek času na vypovídání se, budou utíkat do party a hledat si jiná lákadla přetechnizované doby. Je dobré podporovat dítě v nějakém zájmovém kroužku,

i když někdy nechce. Je potřeba znát jeho kamarády jménem a být v obraze, kam

⁹⁸ COLOROSOVÁ, B. Krizové situace v rodině, s. 88-89, 113,141

a s kým dítě chodí a co kde dělá. Je to pouze z čistého zájmu a starosti, aby se mu nic zlého nepříhodilo.

„Děti, poslouvejte své rodiče s bázní a chvěním, protože je to spravedlivé před Bohem.“

„Otcové, nedrážděte své děti ke vzdoru, ale vychovávejte je v kázni a napomenutích našeho Pána.“⁹⁹

2.8.1 Období puberty

Charakteristika

Děti po desátém roku začínají opouštět dětství; adolescenti už jsou skoro dospělí a vynořují se jako oddělené, nezávislé osobnosti s vlastní identitou a hodnotami. Adolescenti vnímají svět rozumem dospělých, a tak už nejsou schopni potlačovat své bolesti fantazií a předstíráním, že se nic neděje.

Dospívající, kteří zažili domácí násilí, hrozí deprese a destruktivní chování – sebevražda, drogová závislost a sebepoškozování. A jestli svůj vztek neobrátil proti sobě, obrátí ho proti ostatním a budou se chovat asociálně. Někteří mladí lidé jsou tak zvyklí na neustálé nebezpečí, že k životu potřebují stres a adrenalinové vzrušení. Nepřemýšlí pak o následcích a bezhlavě riskují. Jiní se začnou litovat.¹⁰⁰

Puberta je: období přeměny z dítěte na biologicky zralého dospělého, schopného sexuální reprodukce;

- období pohlavního dospívání (první menses, první poluce, kritičnost, kolísání nálad, citů, pocity nejistoty, sebepodceňování aj.)

Začíná adolescentním růstovým skokem, s postupným vývojem sekundárních pohlavních znaků, v našich zemích přibližně mezi 12. a 15. rokem.¹⁰¹

Důležité

Dospívající potřebují to samé, co mladší děti, navíc pro ně musí být rodiče vzorem sebeovládání, laskavosti a zdravého rozumu.

V tomto citlivém věku je potřeba děti ujišťovat a věnovat jim lásku, čas a hlavně optimismus. Zde je nesmírně důležité naučit své dítě myslet racionálně, logicky a uspořádaně. Rodič musí jít svým dětem příkladem a řešit situace i konflikty s rozvahou.

Pozor u adolescentů na příznaky vážné deprese, únavy, užívání drog či alkoholu, přejídání či odmítání jídla, styku s gangy či sektami. Jejich vzpoura názorů a rozpor mezi pocity těla a ducha je může vehnat do zoufalé situace, kterou nebudou vzhledem k svému mládí ještě schopni umět vyřešit. Je dobré přejít k modlitbě za jejich zdárný vývoj a postoje.

⁹⁹ Ef 6, 1. 4

¹⁰⁰ COLOROSOVÁ, B. Krizové situace v rodině, s. 114, 141

¹⁰¹ HARTL, P. Psychologický slovník, s. 491

Kristovo učení neobsahuje pesimismus. Jeho poselství je poselství o naději a radosti. Když Kristus mluvil o posledním dnu, řekl: „O onom dni či hodině neví nikdo, ani andělé v nebi, ani Syn, jenom Otec. Mějte se na pozoru, buďte bdělí a modlete se, neboť nevíte, kdy ten čas přijde.“ (Mk 13, 32-33)

Aby se dospívající mohl se svými rodiči ztotožnit a mohl s nimi mít blízký vztah a přijímat jejich kritéria, je nutné, aby cítil, že ho rodiče bezvýhradně milují a přijímají. Aby rodiče mohli své dítě vést k blízkému vztahu s Bohem, který sami mají, musí se postarat, aby jejich dítě cítilo jejich bezpodmínečnou lásku. Je totiž velice těžké, aby se mladý člověk cítil milován Bohem, necítí-li lásku svých rodičů.¹⁰²

¹⁰² CAMPBELL, R. Hledám svou cestu, s. 101-102

2.9 Rozhodování o volbě povolání

Charakteristika

Již na základní škole dostávají děti dotazníky, čím by chtěli v dospělosti být, co by se jim líbilo dělat a jaké by považovali povolání za důležité a potřebné.

Pokud se dítě vyvíjí ve spořádané rodině, kde rodiče pracují, má vzor i pro své povolání v dospělosti, tzn. že uznává hodnoty zařazení se do společenského života. Rodiče mohou ovlivňovat jen do té míry, na kolik intelekt, inteligence a také samozřejmě vůle dítěte dovolí. Nemůžou dítě nutit, aby bylo například lékařem, když se bojí krve, i když se dobře učí a tato profese je výnosná. Dítě by se mělo na volbě povolání podílet stejnou měrou.

Dnešní nabídka oborů a škol je nepřehledná, ale my rodiče musíme mít na paměti, že rozhodování o povolání v životě dítěte je také naším zájmem. Přejeme si pro své dítě jen to nejlepší. Proto je dobré se poradit s výchovným radcem, přáteli, vychovateli a učiteli, kteří vývoj, učení, úspěchy i neúspěchy našeho školáka pozorují a jsou objektivní.

Důležité je nechat poslední slovo na dítěti, samozřejmě po rozumné domluvě s rodiči a jejich možnostmi financování vybrané školy či oboru.

2.10 Dospívání

Charakteristika

Dospívání je u člověka významným přechodem z bezstarostného období dětství do světa dospělých s jeho právy i povinnostmi vůči rodičům, rodině, společnosti. *Dospívání je u člověka období ontogenetického vývoje, kdy vrcholí procesy zrání sexuálního, emocionálního a sociálního; zpravidla od 12/14 do 22/24 let.*¹⁰³

*Hlavní zodpovědností rodičů je poskytnout dětem šťastný domov plný lásky. A nejdůležitějším vztahem doma je vztah mezi manželi, který je přednější než vztah mezi rodiči a dětmi. Bezpečí mladého člověka a kvalita vztahu rodič – dítě závisí na kvalitě manželského vztahu. Sami vidíte, jak důležité je zajistit co nejlepší vztah mezi manželi, protože z toho se pak odvíjí možnost pozitivnějšího vztahu k dospívajícímu dítěti.*¹⁰⁴

Při výchově mohou vznikat zbytečné problémy, mají-li manželé potíže ve vztahu mezi sebou. Každý dospívající mladý člověk potřebuje rodiče, jejichž vztah je stabilní, plný vzájemné úcty, lásky a dobré komunikace. Schopnost sdílet své city, zvláště ty nepříjemné, je v manželství životně důležitá. Obzvláště v období výjimečného stresu je toto čestné a otevřené popovídání si absolutně nezbytné a může to určit, zda stres manželství upevní, nebo rozbije.

Rodiče jsou prvotními vzory pro své dítě a nositeli většiny charakterových vlastností, které dospívající u sebe nalezne.

U dospívajících vlastních dětí se někteří rodiče těžko vyhýbají tomu, aby nejednali s nimi jako s vrstevníky. Stává se to většinou u osamělých rodičů, kteří trpí pocity samoty, neschopnosti a deprese. Zde je chyba na straně rodiče, že chce být se svým dítětem spíše nejlepším přítelem, místo toho, aby spolu vytvořili zdravý vztah, jaký má mezi rodičem a dítětem být. V tomto případě si musí dát rodič pozor na to, aby si vlastně nevyměnili své role. Toto není rodičovství. Pravý rodič se stará v první řadě o citové potřeby svého dítěte a nezatěžuje jej svými nářky, pocity osamělosti.

Od mládí se musí každý rodič chtít učit vychovávat, s věkem jeho dítěte stárne, vyvíjí se, vychovává se; a také rodiče by tímto postupným vývojem měli zmoudřet, vychovat se ke správnému a spokojenému soužití, uplatnit svou autoritu, ale především prostřednictvím víry se snažit své výchovné postoje, rady a zkušenosti s láskou předávat dál.

Čím víc rodič v přítomnosti dítěte ztrácí sebevládu, tím méně si ho dítě bude vážit. Rodič musí vynaložit všechny síly na to, aby se ovládal, bez ohledu na to, jakým způsobem dítě o nezávislosti bojuje. Rodič musí umět udržovat sjízdnost cest, po kterých se mu dítě bude vracet, až bude potřebovat doplnit zásoby citu.

¹⁰³ HARTL, P. Psychologický slovník, s. 120

¹⁰⁴ CAMPBELL, R. Hledám svou cestu, s. 13

Je to životně důležité proto, aby do dospělosti mohl vstoupit jako hotový člověk. Soustředěný zájem znamená věnovat se dítěti naplno a bez rozptylování tak, že si cítí doopravdy milované; pak ví, že má samo o sobě takovou hodnotu, že si zaslouží pozornost, ocenění. Rodiče se musí cele a nekompromisně věnovat. Tento soustředěný zájem způsobí, že dospívající cítí, že je pro své rodiče, tou nejdůležitější osobou na světě.¹⁰⁵

¹⁰⁵CAMPBELL, R. Hledám svou cestu, s. 26

Závěr

Cílem mé práce bylo zkoumání a posuzování otázky víry a výchovy v křesťanské rodině,

zda jedno předpokládá druhé. Z různých zdrojů a od různých autorů jsem zjistila, že důležitějším aspektem se jeví v křesťanské rodině výchova, která funguje ve vztazích mezi rodiči a dětmi navzájem. Naší prvořadou povinností jako rodičů je zajistit, aby naše děti cítily, že je skutečně a bezvýhradně milujeme. Druhou naší povinností je být pro děti autoritou a s láskou je vychovávat.

„Dávejte si dobrý pozor na to, jak žijete, abyste si nepočínali jako nemoudří, ale jako moudří; nepromarněte tento čas, neboť nastaly dny zlé. Proto nebuďte nerozumní, ale hleďte pochopit, co je vůle Páně.“ (Ef 5, 15-17)

Víra poté vyplyne sama ze správné funkce manželství a celé křesťanské rodiny.

Úkolem bylo posoudit a sledovat víru a výchovu v křesťanské rodině z různých hledisek, a též zjistit z různorodých zdrojů v literatuře, co je v křesťanské rodině současné doby důležitější a závažnější, zda-li víra ve výchově, nebo výchova k víře.

Čtením literatury jsem zjistila mnoho nových poznatků, které určují správný směr pro křesťanskou rodinu. Nedá se s určitostí podle autorů posoudit, který z akcentů je výstižnější, který je důležitější, anebo zda a kdy je potřeba v rodině použít raději výchovné a kdy raději křesťanské prvky pro správnou funkci rodiny, a zda a kdy je potřeba, a které věci v určitých věkových stádiích upřednostnit oproti dalším.

S některými autory proto souhlasím, že je důležitá bezvýhradná láska při výchově.

Každé dítě musíme brát jako dar od Boha, který je nám vzácným přítelem a oporou v současném hektickém světě, proto musíme tento dar opatřovat, chránit, a tak rozmnožovat a šířit Boží slovo k dalším lidem, kteří Boha ještě nepoznali.

Domnívám se, že ani jedno, tzn. ani výchovu a ani víru, jedno bez druhého v současné křesťanské rodině nelze plnohodnotně uplatňovat, aniž by jedno nebylo obsahově prodchnuto druhým. Kvalitní výchova není bez kvalitní, plnohodnotné a živé víry možná.

Myslím si, že je zde ještě velký prostor pro další zkoumání a zkušenosti otevřený.

Věřící člověk nejen, že má naději, víru a lásku, ale také má dané díky Bohu i „mantinely“ k usnadnění života v podobě Božího Desatera. Zde už jen záleží na každém jednom samém jak jej dodržuje a hlavně: jak jej prožívá, žije srdcem a umí předávat dalším.

Na základě Božího slova můžeme v modlitbách děkovat za víru i výchovu, které by jedna bez druhé nemohly existovat.

Proto i my, obklopeni takovým zástupem svědků, odhodme všecku přítěž i hřích, který se nás tak snadno přichytí, a vytrvejme v běhu, jak je nám uloženo, s pohledem upřeným na Ježíše, který vede naši víru od počátku až do cíle. Místo radosti, která se mu nabízela, podstoupil kříž, nedbaje na potupu; proto usedl po pravici Božího trůnu. Myslete na to, co všecko on musel snést od hříšníků, abyste neochabovali a neklesali na duchu. Ještě jste v zápase s hříchem nemuseli prolít svou krev. Což jste zapomněli na slova, jimiž vás Bůh povzbuzuje jako své syny:

‘Synu můj, podrobuj se kázni Páně

a neklesej na mysli, když tě kárá.

Koho Pán miluje, toho přísně vychovává,

a trestá každého, koho přijímá za syna.’

Podvolujte se jeho výchově; Bůh s vámi jedná jako se svými syny. Byl by to vůbec syn, kdyby ho otec nevychoval? Jste-li bez takové výchovy, jaké se dostává všem synům, pak nejste synové, ale cizí děti. Naši tělesní otcové nás trestali, a přece jsme je měli v úctě; nemáme být mnohem víc poddáni tomu Otci, který dává Ducha a život? A to nás naši tělesní otcové vychovávali podle svého uvážení a jen pro krátký čas, kdežto nebeský Otec nás vychovává k vyššímu cíli, k podílu na své svatosti. Přísná výchova se ovšem v tu chvíli nikdy nezdá příjemná, nýbrž krušná, později však přináší ovoce pokoje a spravedlnost těm, kdo jí prošli. ‘Posilněte proto své zemdlené ruce i klesající kolena’ a ‘vykročte jistým krokem’, aby to, co je chromé, docela nezchromlo, ale naopak se uzdravilo.¹⁰⁶

¹⁰⁶ Žd 12, 1-13

Použitá literatura

AUGUSTYN, J. Být otcem. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004.
ISBN 80-7192-581-0.

Bible, Písmo svaté Starého i Nového zákona. Praha: Ekumenická radí církví v ČSSR, 1989. ISBN neuvedeno.

CAMPBELL, R. Hledám svou cestu. Praha: Návrat, 1993.
ISBN 80-85495-22-8.

CAMPBELL, R. Potřebuji tvoji lásku. Praha: Návrat, 1992.
ISBN 80-85495-11-2.

COLOROSOVÁ, B. Krizové situace v rodině. Praha: IKAR, 2008.
ISBN 978-80-249-1027-7.

FRYDRYCHOVÁ, M. *Malá škola lásky*. Praha: LUXPRESS, 1991.
ISBN 80-7130-005-5.

KŘIVOHLAVÝ, J. *O šťastném manželství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-765-8.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Já a ty*. Praha: Avicenum, 1977. 08-006-77.

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2000.
ISBN 80-7178-494-X.

MELCHIOROVÁ, A. Mateřství. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.
ISBN 978-80-7195-267-1.

Myšlenky moudrých: O výchově. Praha: Nové Město, 2005.
ISBN 80-86146-44-8.

NOVOTNÝ, Adolf. Biblický slovník. 1., 2. díl, Praha: Kalich, 1956.
ISBN neuvedeno.

PÍŤHA, P. *Výchova, naděje společnosti*. České Budějovice: Poustevník, 2006.
ISBN 80-86610-18-7.

PONSARDOVÁ, Ch. *Víra v rodině*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, Familia, 2008. ISBN 978-80-7195-184-1.

PREKOPOVÁ, J. *Pevné objetí (Terapie od objetí k přijetí)*. Praha: Portál, 2009.
ISBN 978-80-7367-614-8.

SHERREROVÁ, Q. *Jak se modlit za své děti*. Praha: Samuel, 2005.
ISBN 80-86849-15-5.

STIEFENHOFER, M. Výchova dítěte. Havlíčkův Brod: Fragment, 2006.
ISBN 80-253-0230-X.

ŠIPR, K. Přirozené plánování rodičovství. Praha: Avicenum, 1985.
08-016-85.

ŠOLTÉZ, Š. Kristus a rodina. Praha: Kalich, 1967.
ISBN neuvedeno.

ŠOTTNEROVÁ, D. Velikonoce. Olomouc: Rubico, 2006.
ISBN 80-7346-044-0.

VYZNÁNÍ VÍRY CÍRKVE, Překlad 1. Dílu katolického katechizmu pro dospělé
(Vydala Německá biskupská konference, 1985) České Budějovice: Jihočeská univerzita,
Teologická fakulta, 1999. ISBN 80-86074-15-3.

Časopisy:

Děti a my, měsíčník pro rodiče, učitele a pracovníky pomáhajících profesí.

Praha: Portál, III/2010.

ISSN 0323-1879.

Ethos, čtvrtletník. Vydavatelství Ethos, spol. s r.o., Vsetín, 3/1997.

ISSN neuvedeno

ABSTRAKT

MATYSOVÁ, J. *Víra a výchova v křesťanské rodině. Popis důležitosti víry a výchovy v křesťanské rodině dnes.* České Budějovice 2011. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Z. Svobodová.

Klíčová slova: výchova, víra, manželství, rodina, křesťanská rodina, mateřství, otcovství, životní etapy

Práce se zabývá popisem důležitosti víry a výchovy v křesťanské rodině v současnosti. Seznamuje s důležitými termíny v této oblasti a popisuje význam víry a výchovy současně. Dále popisuje životní etapy v životě dítěte v rodině a ukazuje na důležité prvky nezbytné pro zdravý rozvoj jedince podpořený základními biblickými texty.

ABSTRAKT /v angličtině/

MATYSOVA, J. Faith and education/upbringing in a Christian family . Description of today's importance of faith and education in the Christian family.

Key words: education, faith, marriage, family, Christian family, motherhood, paternity, stages of life

This diploma work deals with a description of today's importance of faith and education in a Christian family. It acquaints with important terms of this subject and describes an importance of faith and education at the same time. It continues to describe child's stages of life in the family and shows the important elements that are necessary for a healthy progress of an individual supported by fundamental scriptural texts.